

Þjóðin. 1. árgangur 4. hefti. efni m.a. eftir Gunnar Thoroddsen, Jón Magnússon o.fl.

Bjarni Benediktsson Þjóðin. 1. árgangur 4. hefti. efni m.a. eftir Gunnar Thoroddsen, Jón Magnússon
o.fl.

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Stjórnmalamaðurinn
Askja 2-4, Örk 8

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

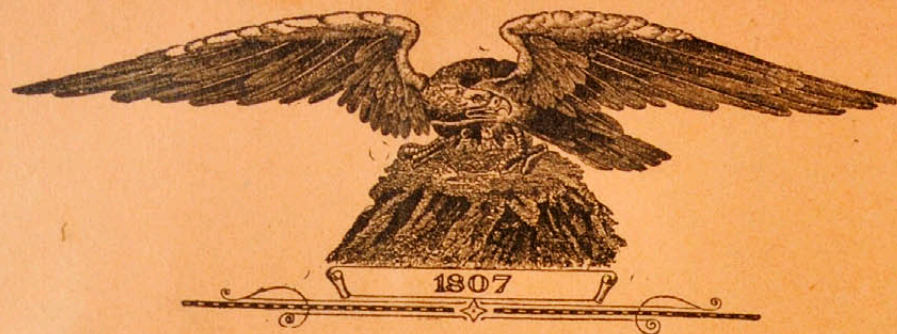
ÞJÓÐIN

EFNI:

Jón Magnússon: Andvaka (ljóð) bls. 153	
Gunnar Thoroddsen: Stjórn mála- þættir	— 155
Hörður Bjarnason: Horft heim að íslenskum sveitabæ	— 159
Pétur Ólafsson: Þýzkaland — — stórveldi	— 163
Íslendingur í Póllandi segir frá. (Viðtal við Finnboga Kjartans- son)	— 167
Sigurður Sigurðsson: Heilsuvernd	— 171
André Maurois: Húsið (smásaga)	— 176
Fyrir öpum tjöldum	— 177
F. G. Tinker: Loftorusta yfir Te- ruel	— 178
Bókabáttur	— 178
Bernhard Newmann: Kvennjósn- arinn (framhaldss.)	— 185
Fréttir frá félögum Sjálfstæðis- manna. — Hitt og þetta o. fl.	

Útgefendur: Guðmundur Benediktsson,
Gunnar Thoroddsen, Kristján Guðlaugs-
son, Skúli Jóhannsson. — Prentsmiðja:
Félagsprentsmiðjan h.f.

Afgreiðslumaður: Þórður Þorsteinsson,
afgreiðslu „Vísir“, Hverfisg. 12. Sími 3400.

LÁTID EKKI LÍÐA HJÁ AÐ TRYGGJA EIGUR YÐAR GEGN ELDI HJÁ:

EAGLE STAR INSURANCE CO.

AÐALUMBOÐSMAÐUR:

GARÐAR GÍSLASON. SÍMI 1500

Vátryggingarhlutafélagið

NYE DANSKE AF 1864

LIFTRYGGINGAR

BRUNATRYGGINGAR

Vátryggingarskrifstofa

SIGFÚSAR SIGHVATSSONAR

Lækjargötu 2. — Sími 3171.

ÞJÓÐIN

1. árg.

Reykjavík, 1938.

4. hefti.

Jón Magnússon:

ANDVAKA.

Kvöldið liður. Þögn í bæinn þokast.
 Þungur stormur lækkar úfínn væng.
 Niður í koddann lítill augu lokast.
 Ljúfir draumar vappa um brík og sæng.
 — Hún, sem með mér heyrir stríðið þunga,
 hverfur frá mér inn á draumsins lönd.
 Hljóðu máli talar önnur tunga.
 Tregi minnar sálar varpar önd.

Inn um dyrnar gengur gráhvít vofa,
 glottir við mér kalt og mælir hljótt:
 „Dú skalt vaka, þegar aðrir sofa,
 þreyta hugans flug um langa nótt.
 Dú skalt brenna í áhyggjunnar eldi,
 óslökkvandi logum kvalabáls.
 Ringluð sál í illra vatta veldi,
 vefjist snörur þér um fót og háls“.

Þungan glymur illra orða hljómur:
 afturgengin raun hins liðna dags.
 Yfir höfði vofir dauðadómur.
 Dumbur reidir hátt sitt gráa sax,
 tröll, sem norðan fylkir hernum hvíta,
 höfuð-fjandi varnarlausri þjóð.
 Eins og stál er jörð og loft að líta.
 Leggur kuldann gegnum merg og blóð.

Er þá burt frá fögrum heimi að hverfa?
Hvar er okkar lífshamingja sönn?
Hvað er það, sem æskan loks skal erfa?
Er það þessi bleika klakahrönn?
— Mállaus ósk í augum barna minna
að mér vefur þrá um rýmri hag.
Gisin föt og fölvi þunnra kinna
fylgir mér sem skuggi nótt og dag.

Finn eg þó, ef ætti á að herða:
Er eg bundinn minni jörð og ætt.
Hér mun eg í varðsveitinni verða,
verja garðinn, meðan nokkru er stætt.
Hingað bar mig lands míns erfða-andi
upp úr hinni breiðu grænu sveit.
Óskir minar lögðu hér að landi.
Lífið gaf mér hér sín fyrirheit.

Hinum þeim, sem flýja í fjarrar álfur,
fylgir allur bróðurvilji minn.
Uggir mig, að þeirra hugur hálfur
hvarfli þrátt í kringum bæinn sinn.
Þar sem fyrstu störfin vermdi vorið,
verður okkar kærsta og hinsta byggð.
Á þeim stað, sem barn af jörð er borið,
blikar stöðugt gleði manns og hryggð.

Ég er orðinn hold af þínu holdi.
Hvernig get eg burtu frá þér sótt?
Mér finnst bær hver raun, sem þjóð mín þoldi,
þó að löng sé orðin þessi nótt.
Bráðum verða fjöllin röðli roðin,
runninn sundur klakans harði múr.
Bráðum kemur glæst úr suðri gnoðin
geislum stráð og hjúpuð blárri skúr.

Kvæði þetta er í ljóðaflokki eftir Jón Magnússon skáld, sem heitir: Björn á Reyðarfelli, og verður gefinn út af Isafoldarprentsmiðju næstu daga og verður án efa mjög vinsæll.

Stjórnmalapættir.

eftir

Gunnar Thoroddsen.

Stjórnar-
samvinna
undanfarin ár.

Um ellefu ára skeið
hefir enginn einn
stjórnmalaflokkur á
landi hér átt meiri
hluta á Alþingi, nema

1931—32, þegar Framsóknarflokkurinn hafði 23 þingm. af 42, þótt hann hefði aðeins rúman þriðjung kjósendanna (35.9%) að baki. Öll hin árin hafa því tveir flokkar orðið að vinna saman um stjórn og þingmál. 1927—31, og frá 1934 fram til þessa dags hafa Framsóknar- og Alþýðuflokkurinn haft slikt samstarf, en í tvö ár var stjórnarsamvinna milli Sjálfstæðis- og Framsóknarmanna, aðallega til lausnar einu stórmáli: kjörðæmamálinu.

Nú ríkir hin mesta óvissa um framhald stjórnarsamvinnunnar. Innan Framsóknarflokksins er djúpur ágreiningur um það, hvert hann skuli halla sér til samstarfs. Alþýðuflokkurinn biðlar ákaflega til hans og lætur sig dreyma um að fá sinn nýbakaða forseta í stjórn. Kommúnistaflokkurinn er líka á biðilsbuxunum, og hefir tvær í takinu. Hann heimtar sameiningu við Alþýðuflokkinn og samstarf hins sameinda sósíalístaflökks við Framsókn.

Þar sem stjórnmalaviðhorfið er svo á reiki, er eðlilegt, að mjög sé umtalað, hver verði úrslit þessara áttaka. Hér mun því rætt nokkuð, hversu þessi mál horfa við nú, og hvað blasir við um stjórnarsam-

vinnu hinna íslensku stjórnmalaflokka.

Þegar athuga skal möguleika á samstarfi stjórnmalaflokkanna til stjórnarmyndunar og þingstarfa, er aðeins um tvær leiðir að tefla: Framhald á samvinnu Framsóknar og jafnaðarmanna, e. t. v. með aðstoð kommúnista, eða samvinna Sjálfstæðis- og Framsóknarmanna.

Framsókn og jafnaðarmenn hafa nú farið með Dýrkeypt reynsla. völd um langan aldur. svo að dýrkeypt reynsla er af því samstarfi fengin. Atvinnuvegirnir, bæði til lands og sjávar eru reknir með tapi ár eftir ár. Atvinnuleysið, sem ekki þekktist, þegar þeir tóku við stjórn, er nú orðið geigvænlegt. Fátaekraframfærið hefir hækkað úr 1 millj. 111 þús. kr. 1926 upp í 3 millj. 466 þús. kr. 1936. Skuldir ríkisins og útgjöld þess stórhækkað. Fjárhagur bæjar- og sveitarfélaga hríðversnað. Og ástandið í gjaldeyris-málunum, sem hafa átt að vera aðal-skrautfjöldrin á hatti núverandi fjármálaráðherra, er nú þannig, að vegna

skorts á byggingarvörum verður að stöðva byggingar í höfuðstaðnum og svifta þar með 2000 manns lífsframfæri.

Þessi hörmulegi árangur af samstarfi flokkanna stafar að talsverðu leyti af siauknum áhrifum sósíalismans, höftum á athafnafrelsi manna, skattþeningu og einokunarfári, sem markvist hefir stefnt að því að kyrkja í greip sinni það einstaklingsframtak, sem verið hefir og verður lyftistöng athafnalífs og framfara. Það er því ekki vonum fyrr, að margir fylgjendur Framsóknarflokksins og sumir forystumenn hafa loks komið auga á þá staðreynd, að með framhaldi slíkrar samvinnu rambar hin islenzka þjóð á barmi gjaldþrots og glötunar.

Ágreiningur í Framsóknarflokknum.

Það er nú orðið vitanlegt, að innan Framsóknarflokksins berjast um yfirráðin tvö öfl, annarsvegar þeir, sem vilja halda áfram samstarfi á þingi og í stjórn við sósíalista, og hinsvegar sá armurinn, er vill slíta samstarfinu. Í síðara hópnum er formaður flokksins og fáeinir þingmenn með honum. Hefir formaðurinn, sem er aðalforgöngumaður þessarar uppreisnarhreyfingar, ekki farið neitt dult með þann vilja sinn, hvorki í skrifum né viðtölum, m. a. í greinaflokk í Tímanum: Lífréð við stjórnarráðshúsið. Þótt þessi hópur sé í minni hluta í þingflokknum, er enginn vafi á því, að hann hefir að baki sér mikinn hluta Framsóknarkjösenda úti um land, enda er ósennilegt,

að formaðurinn hefði tekið þessa afstöðu, ef hann hefði ekki vitað allsterka stemmningu að baki sér meðal kjósenda flokksins, því að veðurnæmur hefir hann verið alla tíð. Bændurnir, sem fylgja Framsóknarflokknum að máli, eru yfirleitt í hjarta sinu einlægir andstæðingar sósíalista, og hafa ýmugust á kommúnisma, sósíalisma, Héðinisma, eða hverju nafni, sem Marxisminn nefnist. Sósíalismi og islenzkur landbúnaður geta aldrei átt samleið. Sjálfsbjargarhvötin og sjálfseignarstefnan er svo djúpróin í lundarfari og lífskoðun islenzkra bænda, að ríkiseign jarðanna og þjóðnýting búanna nær þar aldrei fylgi. Kom þetta glögg í ljós við kosningarnar í fyrra. Framsóknarflokkurinn afneitaði þá eindregið allri þjóðnýtingu, og talsvert af fylgi hans er fengið meðal þeirra, er lögðu trúnað á þessar yfirlýsingar.

Mörgum Framsóknarmönnum er líka orðið ljóst, að fjárhagur landsins og atvinnulíf verður aldrei rétt við með fulltingi sósíalista, heldur með því einu að leysa þá frá völdum og svipta þá áhrifum á stjórn landsins. Það er óbrigðul reynsla af sósíalistum, hvar sem þeir hafa komið til valda utan lands eða innan, í ríkisstjórn eða bæjar- og sveitarstjórnnum, að þar hefst fjárhags-öngþveiti og atvinnuhrörnun. Því veldur hvortveggja: stefna þeirra, að drepa niður einkaframtak og ábyrgðartilfinningu, og hin gegndarlaus kröfupólitik án nokkurrar hliðsjónar af getu atvinnuveganna.

Sósíalista-armurinn í Framsókn sterkari.

En sósíalista-armurinn innan Framsóknarflokksins hefir hingað til orðið yfirsterkari. Til þess liggja þær ástæður, er hér skal greina.

Í fyrsta lagi standa ýmsir þingmenn Framsóknar mjög nærri sósíalistum og kommúnistum að stefnu og starfsháttum. Margir af núverandi þingmönnum flokksins hafa áður verið yfirlýstir kommúnistar eða sósíalistar, en söðlað yfir í Framsókn um leið og þeir hlutu feit embætti. Þetta er sannað mál um marga þessara manna. Til enn frekari áréttingar má enda á ummæli kommúnistans Brynjólfs Bjarnasonar, er hann varð fertugur, 26. maí síðastl. Átti þá kommúnistablaðið Þjóðviljinn tal við hann, og segir Brynjólfur m. a. frá starfsemi sinni í Kaupmannahöfn á háskólaárum, og frá stjórnarbyltingu í islenzka stúdentafélaginu. „Lauk því svo, að við kommúnistarnir tókum þar stjórnina, Pálmi Hannesson, Sveinbjörn Högnason og ég“. Nú eru þessir þrir samherjar allir orðnir alþingismenn, en Pálmi og Sveinbjörn kalla sig Framsóknarmenn, því að það gengur betur í sveitafólkið.

Í öðru lagi eiga ýmsir þingmenn Framsóknar þingsæti sitt algjörlega undir sósíalistum og kommúnistum, eru kosnir á þing með þeirra atkvæðum og myndu falla, ef sá stuðningur hyrfi vegna samvinnuslita. Sem dæmi má nefna Skagafjörð.

Í þriðja lagi eru það eiginhagsmunir, sem afstöðunni ráða. Flestir ráðamenn Framsóknarflokksins hafa

troðizt í hálaunuð og oflaunuð störf hjá ríki og ríkisstofnunum, lífa þar við sældarkjör, en litla vinnu. Þessar stöður margar, bein og bitlinga, mætti að skaðlausu og jafnvel til stórfurftar leggja niður. En þessa bita hefir fólk þetta fengið í samstarfstíð Framsóknar og jafnaðarmanna, og það veit, að þeirri aðstöðu mun það halda, meðan sú samvinna varir. Sjálfstæðisflokkurinn hefir alla tíð harðlega átalið brúðlið og bitlingahjörðina, og hann myndi aldrei taka þátt í stjórn landsins, nema þar yrði hreinsað til í stórum stíl, og mokað vel út. Þetta veit bitlingahjörðin, sem mestu ræður í Framsóknarflokknum. Þess vegna er hún að verja sitt eigið hreiður, sin eigin óhóflegu laun, sínar eigin óþörfu stöður, þegar hún berst af eldmóði eigingirninnar fyrir áframhaldandi samstarfi við sósíalista, því samstarfi, sem hefir fleytt þeim að ríkisjötunni.

Það má því telja líklegt, að sósíalista-armurinn í Framsókn verði ofan á enn um hríð, og að samvinnan haldist a. m. k. fyrst um sinn. Er gert ráð fyrir, að jafnaðarmenn fái aftur ráðherra í ríkisstjórnina í haust.

Viðhorf Sjálfstæðisflokksins til samvinnu við Framsókn.

En hvernig er þá viðhorf Sjálfstæðisflokksins til samvinnu við Framsókn, óskari hann eftir slíkri stjórnarsamvinnu, og hverju myndi hann svara, ef hún stæði til boða nú eða síðar?

Það skal strax tekið fram, að það

er og mun verða ákveðin stefna Sjálfstæðisflokksins, að vinna að því að ná hreinum meiri hluta meðal þjóðarinnar og á Alþingi. Ég er fyrir mitt leyti ekki í neinum vafa um, að því marki verður náð á sínum tíma. Ég er sannfærður um, að mikill meiri hluti ísl. þjóðarinnar er að edlisfari og samkv. allri sinni lífsbaráttu og aðstöðu fylgjandi sjálfstæðisstefnunni. Og þótt margt þessara manna, sem eru sjálfstæðismenn og séreignarmenn í starfi og hugsun, skipi sér enn í flokk þeirra, sem vinna með sósíalístum, þá mun sá tími koma, að augu þeirra upp ljúkast, og þeir skipa sér til þeirrar áttar, er hugur þeirra og sannfæring stendur til.

En þess ber ekki að dyljast, að stórar torfærur verða á þeirri leið, sem liggur til fullnaðarsígurs og meirihlutaaðstöðu Sjálfstæðisflokksins. Ein þeirra torfæra er sú, að Framsóknarflokkurinn hefir ástjórnartíð sinni misnotað vald sitt til að skapa sér forréttindaaðstöðu í þjóðfélaginu og sterk vígi. Hann hefir beitt veitingarvaldinu miskunnarlaust til þess að troða sínum fylgiskiskum inn í hverja áhrifastöðu, sumpart til þess að þau áhrif, er slíkum trúnaðar- og yfirboðarastöðum fylgja, væri í höndum flokksmanna, og sumpart til að lama þrek Sjálfstæðismanna og fæla menn frá fylgi við þá, er þeir væri sviptir möguleikum til að komast í opinber störf. Og jafnhliða þessu hafa þeir gert kaupfélögin og Sambandið að sínu sterkasta pólitíska vígi, og veitt þeim forréttindi og friðindi. Ekki vegna

áhuga og velvilja fyrir samvinnuhreyfingunni, — það sýna ofsóknir þeirra gegn þeim samvinnufélögum, sem ekki eru á þeirra bandi, t. d. Mjólkurfélagi Reykjavíkur, — heldur einvörðungu til að styrkja sína pólitísku aðstöðu.

Gegn þessu ofurefli verður róðurinn þungur. En með ötulli baráttu mun Sjálfstæðisflokknum samt takast að safna undir vængi sína meiri hluta þjóðarinnar. En sú baráttu getur tekið nokkurn tíma, og því er spurningin, hvort rétt væri að taka upp einhverja samvinnu við Framsókn, unz þessu marki verður náð.

Óhjákvæmileg skilyrði fyrir samvinnu við Framsókn. Öhjákvæmileg yrði þess, að Sjálfstæðisflokkurinn gengi til stjórnarsamvinnu við Framsókn, tel ég vera þessi og vil taka það fram, að ég tala hér fyrir eigin munn, á eigin ábyrgð og einskis annars.

1) Að ástand fjármála og atvinnumála væri þann veg, að algjör þjóðarvæði stæði fyrir dyrum.

2) Að trygging fengist fyrir því, að breytt yrði um stjórnarstefnu í verulegum atriðum, gagnrýni Sjálfstæðismanna tekin til greina, og gengið inn á stefnu hans í atvinnumálum og viðreisnartillögur hans. Þau mál, sem fyrst og fremst þarf að ná samkomulagi um, tel ég vera þessi: Sjávarútvegsmálin, verzlunar- og gjaldeyrismálin, skattamálin, niðurfærsla útgjalda hjá ríki og ríkisstofnunum, og kjördæmamálið.

Eins og tekið var fram, þá liggur ekkert fyrir um það, að slík samvinna

HÖRÐUR BJARNASON, ARKITEKT:

Horft heim að íslenskum sveitabæ --

[Eftir beiðni Þjóðarinnar, hefir Hörður Bjarnason húsameistari látið ritinu í té umsögn um stefnuna í byggingamálum sveitanna og fer hér á eftir álit hans].

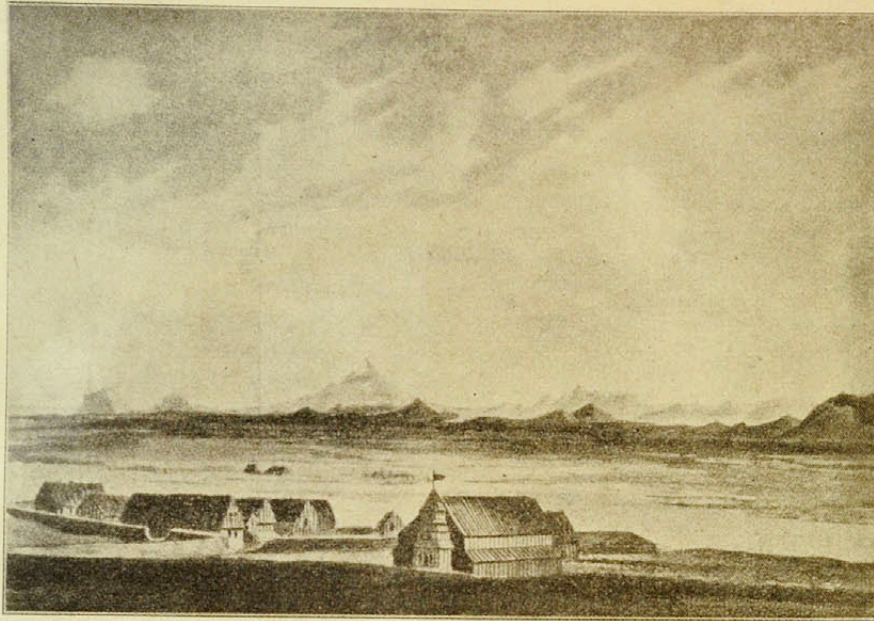
Byggingamál íslenskra sveita er merkilegt mál sem allmikið hefir verið rætt og ritað um á síðari áratugum. Gamli íslenski sveitabærinn, sem byggður var úr torfi og grjóti og í þeim stíl sem var í fullu samræmi við landslagið, er nú að hverfa. Um leið og hann hverfur munu því miður gleymast mörg gögn um hýsingu þessa tímabils í íslenskri byggingarsögu, sem var svið fornrar frægðar og sagna, og er illa farið að svo skuli vera.

Sveitabærinn okkar var að mörgu leyti óhentugur til íbúðar. Byggingarlagið átti rót að rekja til skorts á innlendu byggingarefni. Burstirnar voru hafðar vegna þess að ekki var mögulegt að byggja þak nema yfir

standi fyrir dyrum, og satt að segja heldur ólíklegt, að til þess komi. En þar sem vitað er um allsterk öfl. er vinna að því, að slíku samstarfi verði komið á, og almennur ræðir þetta mál mjög mikið, er ástæðulaust að vera að fara í neina launkofa, heldur gera sér fulla og rólega grein fyrir því, hvort, og þá með hverjum hætti, slíkt stjórnarsamstarf mætti verða.

adeins lítið herbergi. Veggirnir voru hafðir þykkir, stundum allt upp í 2 metra og voru þeir góð einangrun og hlífð fyrir kulda. Herbergjaskipun hins gamla sveitabæjar var óhentug, hún var erfið og miklu rúmi eytt til lítils. Það er því eðlilegt þó óðum sé horfið frá hinum gamla stíl er nýtt byggingarefni er á boðstólum, enda fór það svo, að íbúar sveitanna tóku að gera svipaðar kröfur til húsa kynna og kaupstaðabúarnir og miða byggingar sínar við það, sem þar tíðkaðist. Fyrst komu timburhúsin í sveitirnar eftir bæjafyrirmyndinni en síðan steinhúsin. Þessi hús fylgdu öll lítt ákveðnum stíl og var vist ekki oft lítið á það, hvernig þau sömdu sér á rústum gamla bæjarins. Þar var augljós afturför frá þeim tíma er forfeður okkar „reistu sér byggðir og bú“. Það er eftirtektarvert hve íslenski sveitabærinn fylgir föstum stíl. Hlutföll hans voru undirstaða fegurðar hans. Veggjahæðin var ætíð h. u. b. jöfn eða heldur minni en rishæð og í velbyggðum bæ voru línur mjög vel samræmdar.

En þessi fegurð hvarf og engin önnur hefir komið í staðinn. Hinir byggingafróðu menn, sem leiðbeina áttu fundu ekki neitt, sem fyllt gæti skarð gamla bæjarins að þessu leyti og nú risu upp tvílyftir hús-kassar með risi. Þeir standa eins og klettur í strjálbýlinu, gráir, kaldir og ljót-

Prestssetrið og kirkjan í Odða 1810.

ir. Sum húsin, sem enginn tæki eftir að væru sérstaklega ófögur, þegar hann sæi þau í hvirfingu kaupþúnsins, hafa fráhrindandi áhrif þegar á þau er horft ein sér í sveitinni.

Einstöku menn tóku það fangaráð að byggja sér bæ úr steinsteypu. Þetta reyndist illa að öllu leyti. Sementið gat aldrei borið svip bæjarins og burstabyggingarnar eru ódrjúgar hvað rúm snertir og dýrar. Þeirra dagar eru taldir.

Þegar forfeður okkar byggðu sér bæ höfðu þeir aðdánlega nákvæmann smekk fyrir því hvar þeir stæðu bezt. Margir bæir eru þannig í sveit settir, að þá mætti varla færa um meter svo ekki væri verra en fyrr. En þegar tvilyft hús risu á

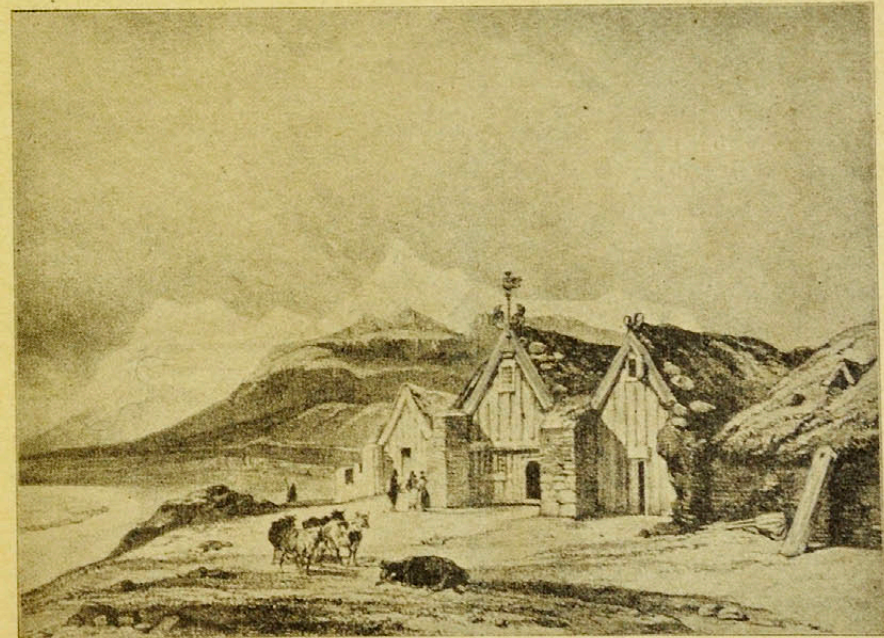
sama stað var eins og staðurinn yrði allt í einu eyðilegur. Öll hin gamla fegurð — hið gamla samræmi var horfið.

Svo er að líta á kostnaðarhlíð hinna nýju bygginga. Það þarf ekki að fara mörgum orðum um þá alkunnu staðreynd, að fjöldi bænda hefir yfirbyggt sig, eins og það er kallað. Styrkur sá, sem ríkið veitti var bundið óheilbrigðum skilyrðum um stærð og fyrirkomulag. Bóndinn gat síðan ekki staðið straum af nauðsynlegum greiðslum af húsinu og er hann svo seldi jörðina fór hún sjálf fyrir lítið eða ekkert, af því hve húsið var orðið þungur baggi. En nýja byggingin fullnægði þó ekki svo mörgum kröfum sem gera hefði þurft til svo dýrra

húsa, en ég ætla að þessu sinni að gera fagurfræðilegu hliðina sérstaklega að umtalsefni.

Sumstaðar, þar sem nýbyggingar eru, er staðsetningu gripahúsa afar ábótavant. Viða má sjá feiknarleg gripahús, helzt fjós, loka fyrir aðalhlið iveruhússins séð frá þjóðbraut. Annarstaðar er útihúsunum verpt niður til og frá að nauðsynjalaus. Venjulega eru hin nýju hús illa máluð eða skjöldótt og umgengni utan húss, hvað viðvíkur mörgu, bæði föstu og lausu, mjög gölluð. Allt spillir þetta stórlega ánægjunni af að koma í fallett byggðarlag. Það er ekki sama hvernig það er að horfa heim á íslenskan sveitabæ. Íslenskt náttúra er óvenjulega fögur og

mannabústaðirnir, sem í skauti hennar standa, mega aldrei vera blettir á þeirri fegurð. Gamli íslenski sveitabærinn var í nákvæmu samræmi við háa tinda, hliðar og grundir, en illa byggðir hús-kassar eiga ekki heima í slíku umhverfi. Þessi er hinn mikli munur. Það hefir án efa verið talið óþarfi, að líta á þessa hlið málsins — verið talið óþarfi að ganga niður á þjóðbrautina meðan verið var að reisa hið nýja hús, til að vita hvernig væri að horfa heim. Menn virðast hafa gefið því litinn gaum hvernig væri að horfa heim, en það er skylda hvers manns, sem byggir sér iveruhús á fögrum stað að sjá hvernig er að horfa heim. Hann á að skila sveitinni aftur því samræmi, sem hann af-

Mælifell í Skagafirði 1836.

máði, þegar gamli bærinn var rifinn.

Skipulag og eftirlit með byggingum er sízt ónaudsynlegra í Þjóðbraut en í sjálfu margbýlinu í bæ og borg. Íslenzka sveitaheimilið á að eiga sér fastan og afmarkaðan stíl. Það þarf að finna ákveðna gerð húsa á sveitabýlum, sem samræmi eins vel og unnt er, að vera fagurt að ytra útliti og þægilegt til íbúðar. Það væri skemmtilegt verkefni fyrir hina mörgu húsameistara landsins, að finna slíka gerð húsa, er kæmi jafn vel heim við svip og þarfir íslenzku sveitanna eins og t. d. danski bóndabærinn við dönsku sveitahéruðin.

Íslenzki bærinn á að vera einlyftur en má gjarnan vera með háu risi. Þannig þarf að byggja, að byrja megi fyrst hið nauðsynlegasta, en síðan megi auka við eftir ákveðinni heildaráætlun, þangað til komin er fullkomin bygging. Fyrir hvern mun verður að haga þannig allri byggingu, að getu bóndans sé ekki íþyngt eins og undanfarið hefir verið gert með því að skylda menn til að byggja tvílyft stórhýsi, sem ekki eru miðuð við getu og þarfir einstaklingsins. — Og það þarf eins og fyr er sagt að líta heim á bæinn frá Þjóðbrautinni og gæta þess, að byggingarnar standi á réttum stað og að haganlega sé raðað niður gripahúsum og þeim byggingum sem eru til íveru eða nota á til geymslu. Skýjakljúfar þeir, sem undanfarið hafa verið byggðir eru nú að kalla hættir að rísa upp og er vonandi að nú verði fyrir fullt og allt lagt inn á nýjar brautir, þar sem reynt verði að fá

fastan svip á íslenzku bændabýlin. Það mundi verða til að auka verðmæti íslenzku sveitanna og verða til hollustu og þæginda fyrir íbúana.

Hörður Bjarnason.

Japanir senda tóninn.

Eftirfarandi greinarkafli birtist upprunalega í japönsku blaði, en var síðar þýddur víða og þykir vera góð mynd af hugarfari Japana nú sem stendur:

„Chang-kai-shek hefir jafnan tvo til reiðar, rússneska Sovjet-hestinn og peningahestinn brezka. En hann rekur ekki þessi hross sin áfram, heldur eru það þau, sem ráða ferðinni. Ef einhvern óvin skyldi langa til að ná sér niðri á Chang, verður hann að drepa hestana fyrst. Japanir, sem hallast að Bretum, óttast, að Bretar muni leika Japana illa bæði fjárhags- og stjórnmálalega, en slíkt er ástæðulaus ótti.

Í fyrsta lagi: Lítið á lofther Japana. Brezk herskip myndu í ófriði verða algerlega ofurseld „arnar“-hersveitum Japana í lofti, ef skipin voga sér nærri Japan. Bretar eru ekki svo heimskir, að ráðast á Japana. Japan ætti að taka til sinna eigin ráða og nota sér þessa aðstöðu og krefjast þess, að Bretar lækki seglin. Eg ætla þó ekki að magna hatur á hendur Bretum. En ég held því fram, að Japan eigi að taka upp baráttu gegn þeim, ef þeir ekki snúa frá hinum slóttugu stjórnmálaráðstöfunum gagnvart Japan.“

Fyrsti lækurinn. Democedes, sem var uppi 520 f. Kristsæðingu, er fyrsti lækurinn, sem menn vita til hlýtar deili á. En hann var engan veginn eini lækur þess tíma, því þegar þá á sjöttu öld fyrir Kristsburð, voru fastir embættislæknar í Grikklandi, og var vel við þá gert. Meðal Grikkja eiga nútíma læknavisindin upp-tök sin.

ÞÉTUR ÓLAFSSON:

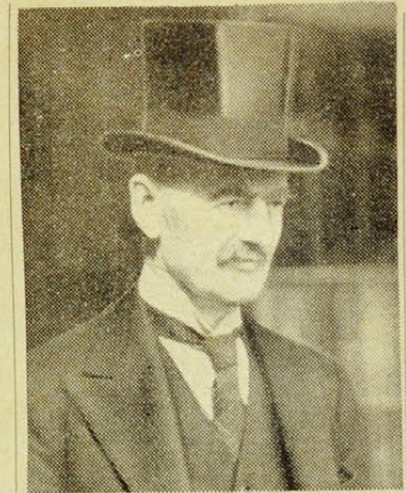
ÞÝSKALAND -- STÓRVELDI

„DER DRANG NACH OSTEN“.

HITLER segir orðrétt á einum stað í „Mein Kampf“: „Þýskaland verður annaðhvort heimsveldi eða yfirleitt ekki til“. Þýskaland er orðið heimsveldi aðeins tólf árum eftir að þetta er skrifað, en þá, árið 1926, var Þýskaland „ekkert heimsveldi“. Þessi breyting hefir gerzt öll á fimm árum, síðan 1933, þegar nazistar tóku völdin í sínar hendur. Sókn Þjóðverja hefir verið einbeitt, hörð og oft geigvænleg og hófst með því er þeir sögðu sig úr Þjóðabandalaginu í október 1933. Með því sloknaði vonarneistinn um að hægt væri með draumórakenndum alþjóðasamtökum að reisa traustan múr um friðinn, sem gerður var í Versölum. — Skref fyrir skref hafa Þjóðverjar heimt aftur, það sem tekið var af þeim í Versölum. Hér þarf ekki að rekja þessa atburði. Oft hefir stappað nærri þessi síðustu fimm ár, að árekstrar yrðu, sem steypu síðmenningu Evrópu út í hinnstu glötu. Þegar Þjóðverjar tóku upp almenna herskyldu, komu hin stórveldin, Bretar, Frakkar og Ítalir, saman í Stresa til þess að smíða hömlur gegn framrás hins þýzka ríkis í Evrópu.

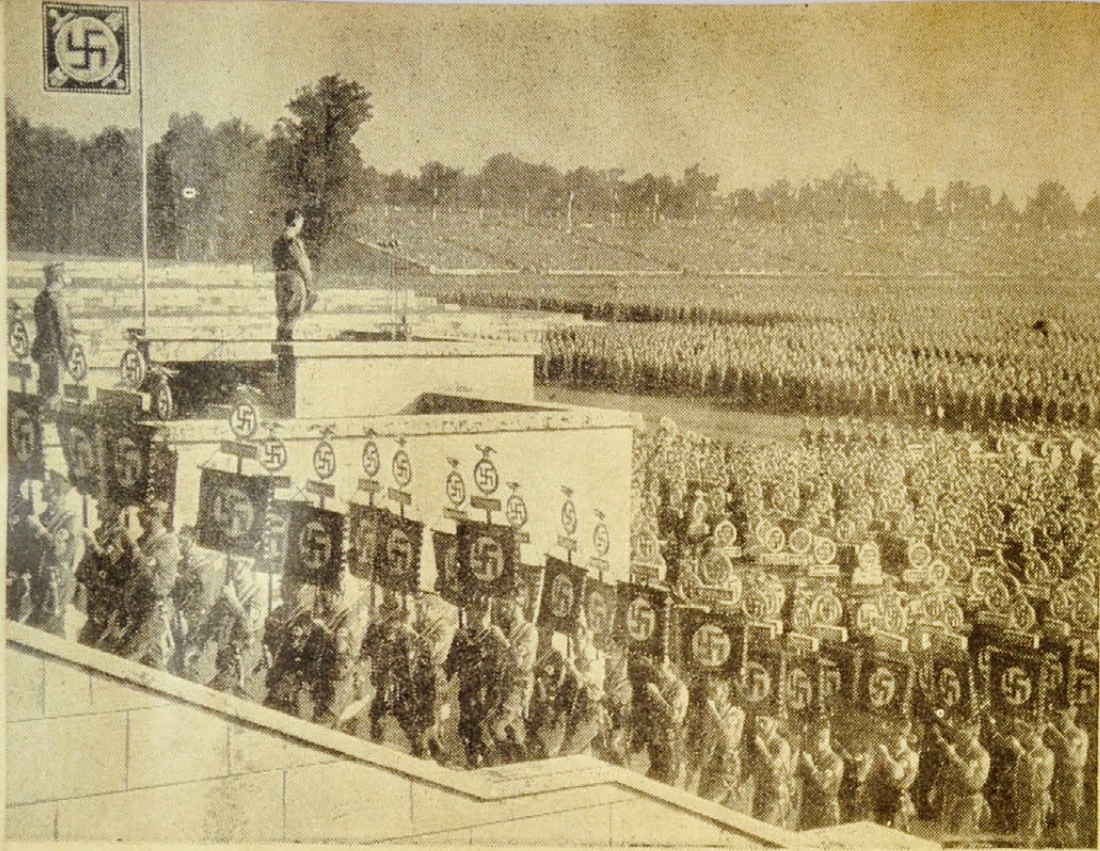
Herveldi ekki stórveldi.

Síðan hefir her Þjóðverja vaxið úr 100 þús. manna ríkisvarnaher, án herskyldu, í 800 þús. til milljón

Mr. Chamberlain, maðurinn, sem átti mestan þátt í því, að friður var saminn í september.

manna fastaher á friðartímum með almennri herskyldu. Flugflota áttu Þjóðverjar ekki til árið 1933, en nú getur ekkert ríki stært sig af að eiga jafn öflugan flugvélaflota og þeir. Ráðstefnan í Stresa varð bæði upphaf og endir á náinni samvinnu Breta, Frakka og Ítala, því að Þjóðverjar tóku strax upp markvissa baráttu fyrir því, að stíva Ítölum frá og vinna þá í sínar herbúðir. Í mars 1936 réðust Þjóðverjar inn Rínarhéruðin, sem Clemenceau hafði í Versölum gert að hlutlausu óviggirtu héraði. Formaður utanríkismálanefndar

Hitler flytur ræðu sína í Nürnberg 12. sept., þar sem hann krafðist sjálfsákvörðunarréttar fyrir Sudenthéruðin.

franska þingsins skýrði síðar svo frá, að Pólverjar og Tékkar hefðu þessa dagana gert frönsku stjórninni boð um að þeir væru reiðubúnir að fara í stríð gegn Þjóðverjum. Það voru Bretar, sem afstýrðu styrjöld þá, eins og síðar, af því að þeir voru ekki viðbúnir, og af því „að það var ekki nema eðlilegt, að Þjóðverjar tækju það, sem þýzkt væri“. Svo algerlega á óvart kom það réttum tveim árum síðar, er Þjóðverjar tóku Austurríki, í mars 1938, að ekki var einu sinni talið nauðsynlegt að kalla saman stórveldaráðstefnu, eins og í Stresa, og í London eftir hernám Rinarhéraðanna, og brezk og frönsk

blöð létu sér nægja að segja að Þjóðverjar hafi ekki tekið annað en það, sem þýzkt var.

Síðasti þátturinn í þessari atburðakeðju er nú að líða hjá. Enn hafa Þjóðverjar fengið það, sem þýzkt er, Sudetenhéruðin, sem innlimuð voru í hið nýja tékkóslóvakiska ríki með ráðum Clemenceaus. Að þessu sinni fengu Þjóðverjar ekki vilja sínum framgengt fyrir en þeir höfðu sýnt öllum heiminum ofan í hyldýpi tortimingar og eyðileggingar. Með Sudetlandinu fengu þeir 3½—4 milljón íbúa, og fyrir á árinu höfðu þeir fengið, með innlimun Austurríkis, 6½ milljón þýzkra þegna. Þjóðverjar

Mótmælaganga í Prag, gegn skiptingu Tjekkóslóvakíu. Ríkisforsetahöllin í baksýn.

kalla árið, sem nú er að líða, „ár Stór-Þýzkalands“. Þegar árið hófst voru íbúar Þýzkalands 68 milljónir, nú eru íbúar Stór-Þýzkalands 78—79 milljónir.

Eina stórveldið í Evrópu.

„Þýzkaland verður annaðhvort stórveldi eða yfirleitt ekki til“. Til þess að geta orðið stórveldi álitur Hitler að Þjóðverjar þurfi að hafa nægilega stórt landrými, sem eitt geti tryggt þeim frjálsa tilveru. Hann segir að skapa verði heilbriggt, lífvænlegt og eðlilegt hlutfall milli stærðar og vaxtar þjóðarinnar annarsvegar og stærðar og gæða jarðarnæðisins hinsvegar. Þýzkaland er ekkert stór-

veldi, segir hann í „Mein Kampf“, hvort sem það er hernaðarlega öflugt eða veikt. Þótt Þýzkaland sé nú orðið hernaðarlega öflugt, heldur hin öra þróun áfram, til þess að gera það að stórveldi, í þeim skilningi sem Hitler leggur í orðið. Það er tvennt sem Hitler tekur skýrt fram í „Mein Kampf“. Í fyrsta lagi: Leyfið aldrei að tvö stórveldi ríki á meginlandi Evrópu. Hann segir að líta verði á hverja tilraun til þess að koma á fót herveldi við landamæri Þýzkalands, sem árás á þýzka ríkið, svo að það sé ekki aðeins réttmætt, heldur beinlínis skylda, að koma í veg fyrir með öllu móti, jafnvel með vopnavaldi, að slíkt ríki verði til, eða ef það er

þegar til orðið, að brjóta það á bak aftur. Í öðru lagi: Sjáið um það, að kraftur þjóðar vorrar styðjist ekki við nýlendur, heldur við jarðarnæðið heima í Evrópu. Hitler sækist að visu eftir að fá aftur nýlendurnar, sem teknar voru af Þjóðverjum eftir heimsstyrjöldina, en þó ekki fastar en svo, að hann sagði við Mr. Chamberlain í september síðastliðnum, að nýlendukröfurnar myndu aldrei leiða til styrjaldar. Þessa dagana er búist við að samningar hefjist milli Breta og Þjóðverja um nýlendurnar. Vald „annars stórveldisins“ í Evrópu, Frakklands, hefir að nokkru leyti þegar verið brotið á bak aftur. Þegar Clemenceau lagði á ráðin í Versölum við sköpun Póllands, Tékkóslóvakíu, Rúmeníu og Jugoslavíu, var mark hans að einangra Þýskaland með því að smíða utan um það hálfhring af ríkjum vinveittum Frökkum. Fyrir heimskreppuna höfðu Frakkar lánað 5,5 milljarða franka til Balkanríkjanna, til þess að koma fótum undir her og hergagnaiðnað þar. Þegar rauði her Tucharjevskys var aðeins 10 km. frá Varsjá, og Pólland var að liða undir lok, sendu Frakkar Þjóðverjum bezta herforingja sinn, Weygand, og 300 milljón gullfranka. Nú er Pólland komið yfir í herbúðir Þýskalands. Tékkóslóvakía verður þjónsríki Þjóðverja eftir umskiftin, sem þar eru nú orðin, og röðin er nú komin að Rúmeníu, Jugoslavíu, Tyrklandi og alla leið að hinum nálægari Austurlöndum. Þetta er það, sem kallað er „*der Drang nach Osten*“.

„Sóknin í Austurátt“.

Hitler kallar þetta *Ostpolitik* — austurpólitik. Hann segir afdráttarlaust, að það sé vitleysa tóm að ætla að krefjast aftur landa þeirra, sem tekin voru af Þjóðverjum eftir heimsstyrjöldina. Landamæri Þýskalands árið 1914 voru aðeins augnablikslandamæri, sem tilviljun ein hafði skapað, en ekki hernaðarleg eða viðskiptaleg hagsmuna sjónarmið. Hin eðlilega þróun Þýskalands er í austurátt, segir Hitler. Blekið var ekki orðið þurt á sáttmálanum, sem gerður var í München um Sudetenhéruðin, þegar sendimaður Hitlers, Herr Walter Funk, atvinnu- og viðskiptamálaráðherra, var gerður út til Jugoslavíu, Tyrklands og Búlgaríu. Það liggur í eðli nazista skipulagsins, að Funk gat farið þessa för sem stjórnmalamaður, bankastjóri, innflytjandi, útflytjandi og sölumaður. Árangurinn varð líka eftir því. Hann samdi við Tyrki um að veita þeim 250 millj. króna lán, sem varið verður til herskipahafnar og vegagerða: vörur allar keyptar í Þýskalandi. Í samtali við þýzkt blað sagði Funk, þegar hann kom heim aftur: „Þessi þrjú ríki mynda Balkanöxulinn. Vegna afstöðu þeirra hvers til annars eru góð skilyrði til stórfeldra vegagerða (til hernaðarþarfa?) og símþráðarlagninga. Þjóðverjar kaupa yfir helming af útflutningsvörum þessara landa, eða meir en Bretar, Frakkar og Bandaríkjamenn samantlagt. Balkanríkin hafa mikinn hag af viðskiptum við Þjóðverja. Þessi viðskiptalega sókn Þjóðverja í austur-

Islendingur í Póllandi segir frá.

[Íslendingar hafa á síðustu tímum mjög færst nær því marki, að gera utanríkisverzlun sína sjálfstæða, þ. e. afla sér beinna sambanda, þar sem áður var aðeins um að ræða krókaleiðir um önnur lönd, t. d. Danmörku. Einstaklingar í verzlunarstétt hafa brotið og eru að brjóta þessa braut. Einn af þeim er Finnbogi Kjartansson kaupmaður, sem er búsettur í Póllandi. Þjóðin hefir fengið hann til að

segja lesendum sínum ýmislegt frá þessu landi, sem teljast má Íslendingum framandi vegna fjarlægðar og óskyldleika].

Finnbogi Kjartansson
kaupmaður.

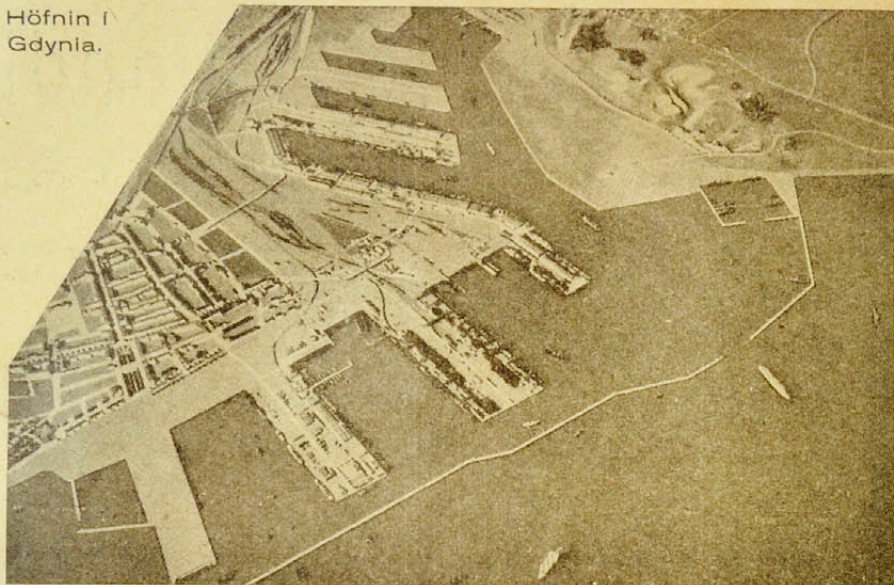
átt er rétt að hefjast. Þjóðverjar reka sig hér ekki aðeins á hagsmuni Frakka, heldur líka Breta — og Ítala. Það er ekki nema tæpt ár síðan að Bretar lánuðu Tyrkjum 220 millj. kr. En aðstaða Þjóðverja er frá byrjun betri en keppinauta þeirra, þar sem þeir hafa yfirráðin á Dóná. Dónárrikin geta skapað lífvænlegan grundvöll undir vöxt þýzku þjóðarinnar, með því að Þjóðverjar fá frá þeim mikið af hráefnum, sem þá vantar sjálfa. En á eftir hinni viðskiptalegu gagnsýringu koma svo pólitísku yfirráðin.

Með yfirráðum í suð-austur-Evrópu er Þýskaland orðið „ríkið í miðið“, í Evrópu — milli Frakklands og Rússlands. Varnarvirkin, sem Hitler er að láta gera á vesturlandamærum Þýskalands benda til þess, að Þjóðverjar hyggjast ekki til sóknar, heldur til varnar í vesturátt. Sóknin heldur áfram í austurátt, þegar næsti áfanginn, Balkanríkin, er liðinn hjá, — í austur til Ukraine, hins frjósama héraðs, sem nú er í sambandi Sovjet-ríkjanna.

Pólland er bæði nýtt og gamallt land, byrjar Finnbogi Kjartansson frásögn sína. Það er þekkt úr veraldarsögunni frá fyrri tímum og þeir landar, sem gaman hafa af hetjusögum þekkja án efa flestir frelsishetjuna Koziuzko og Jóhann Sobieski, sem stöðvaði sókn Tyrkja inn í Evrópu er þeir óðu yfir ungversku sléttuna og Austurríki. Síðan skiptu stórveldin Póllandi milli sín — þau skiptu því þrisvar sinnum og í langan tíma var ekkert Pólland til, heldur aðeins Pólverjar, sem lutu boði ýmsra fjarskyldra og óskyldra þjóða.

En eftir heimsstyrjöldina vaknaði Pólland til nýs lífs og það er hið nýja Pólland, sem ég ætla að segja lesendum Þjóðarinnar nokkuð frá.

Pólland er þrisvar sinnum stærra en Ísland að flatarmáli og íbúar þess eru 35 milljónir að tölu. Þjóðin er slavnesk og svo er einnig tunga hennar, en bæði þjóðstofninn og tungan er okkur óskyld og ólík. Fjöldi Pól-

Höfnin í
Gdynia.

verja eru einnig búsettir utan vébanda landsins. Þeir hrukku úr landi á áþjánarárum hins pólska stofns, er Rússar beittu sem harðast ofurveldi sínu gegn þessari limlestu þjóð.

Atvinnuhættir Pólverja eru margbreytilegir. Á sviði iðnaðar eru þeir vösk þjóð og batnandi. — Eins og flestallar þjóðir Evrópu hafa þeir á seinustu árum lagt geysimikla áherzlu á vigbúnað og eru vopnasmiðjur þeirra einhverjar hinar beztbúnu sem til eru. Skógarhögg er mikið og tymburiðnaður, enda er landið mjög viði vaxið. Til marks um getu Pólverja í þessar grein má telja að þeir seldu á síðasta ári timbur til Svíþjóðar, sem annars er eitt mesta timburlandið, fyrir rúmar 4 milljónir zloty, en 1 zloty jafngildir 85 aurum. Mikill námagröftur er í Póllandi, og þar finnst einnig olía. Landbúnaður er all blómlegur og

flytja Pólverjar út mikið af fleski og eggjum og ýmsum álíka afurðum. Sementsgerð er einnig mikil í landinu.

Í sambandi við stóriðnað Póllands var árið 1924 stofnaður sérstakur banki, sem starfar við hlið Þjóðbankans, sem aftur er seðlabanki. Banki þessi hefir orðið iðnaðinum hin mesta lyftistöng.

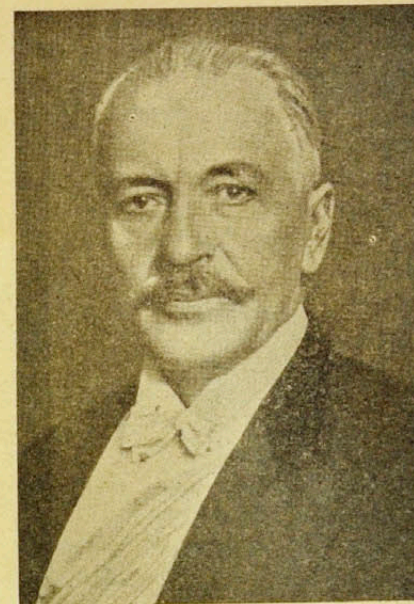
Í sambandi við verzlunina er skipulag hennar mjög merkilegt og að ýmsu eftirbreytnisvert. Í hverjum bæ landsins, sem nokkuð kveður að starfar verzlunarráð, sem hefir öll viðskiptamál síns umdæmis með höndum og er starfsemi ráðanna afar viðtæk og fylgjast þau með smáu og stóru, sem gerist á sviði viðskiptanna. Þessi mörgu verzlunarráð standa síðan í beinu sambandi við aðalverzlunarráðið í höfuðborginni, Varsjá, en það er ein af greinum

verzlunarráðuneytisins. Æðsti maður verzlunarráðanna heitir Klarner og þykir embætti hans engu þýðingarminna en starf sjálfs verzlunarmálaráðherrans.

Stjórnarfyrikomulag Póllands er lýðveldi, og er æðsti maður þess forseti. Almennur kosningaréttur er miðaður við 21 árs aldur og þingið er skipað fulltrúum þjóðarinnar. — Flokkaskiptingin í þinginu er sem stendur á þann veg, að aðalflokkarnir eru þrír, stjórnarflokkurinn, sem eiginlega er einskonar frjálslyndur flokkur, hefir 73% allra þingsæta, síðan er bændaflokkur og flokkur sósíalista. Öll starfsemi kommúnista er bönnuð með lögum.

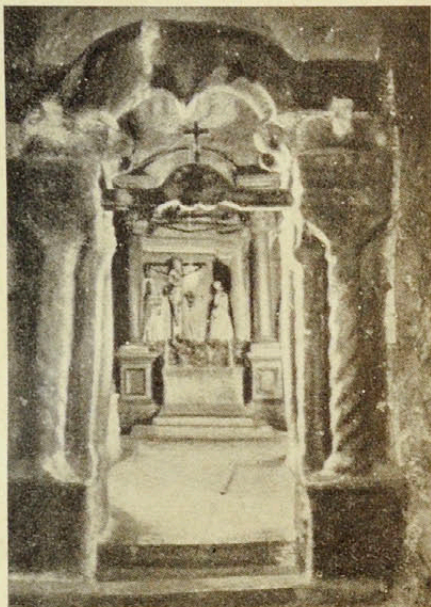
Góður friður og allsherjarregla er í landinu. Lögregla er stjórnsöm og vel við hana gert. Efnahagur almennings er fremur bágborinn, eins og að ýmsu er eðlilegt eftir margra ára áþjún rússneskra harðstjóra, en þeir hlutar landsins, sem áður tilheyrðu Þýskalandi og Austurríki bera af hvað menningu og efnahag snertir.

Því ber ekki að leyna, að Pólverjar eiga í höggi við ýmsa erfiðleika út á við og má í því sambandi nefna afstöðuna til Þýskalands og Tékkóstóvakíu. Pólska héraðið Teschen var lagt til tékkneska ríkisins og er nú sú stund komin, að Pólverjar endurheimta land þetta. Samkomulagið við Tékkna hefir aldrei verið gott og á landamærunum hafa skærur og manndráp verið algeng. Afstaðan til Þýskalands er ólíkt þýðingarmeiri og þyrfti langt mál til að skýra hana að fullu. Flestir kannast við það sem nefnt er „pólski korridor-

Mosicki forseti.

inn“, sem er landræma sú, sem skilur Austur-Prússland frá Þýskalandi en veitir Pólverjum aðgang til sjávar. Þar hafa Pólverjar byggt hafnarborgina Gdynia, sem fyrir 15 árum hafði aðeins 300 íbúa; nú eru þeir rúmlega 100 þúsundir. Höfnin í Gdynia er talin ein hin beztgerða í allri Evrópu og er hún byggð af danska firmanu Højgaard & Schultz, sem er vel þekkt hér fyrir smíði sína á afstöðinni að Ljósafossi. Gdynia hefir haft feiknamikla þýðingu fyrir allt efnalegt líf Póllands, enda nefna Pólverjar hana „augastein“ sinn og það er á hvers manns vörum í Póllandi, að aldrei verði hún af hendi látin án þess að til styrjaldar komi. Sennilega eiga eftir að verða vandræði út af landi þessu á svipaðan

Frá Wielitzka, — frægustu saltnáamum heimsins, sem eru í Póllandi. — Altari meitlað í saltklöppina.

hátt og nú út af Sudetahéruðunum, því Þjóðverjar una því illa, að landi þeirra er skipt í tvennt.

Meðal þeirra manna, sem nú ber mest á í Póllandi ber fyrstann að telja forsetann Mosicki, sem er á átt-ræðisaldri og er efnafræðingur að menntun. Næstur honum gengur yfirmaður hersins, Rydz Smigly (frb. Rids Smigvi), sem er eftirmaður þjóðhetjunnar Josef Pilsudski. Vald Rydz Smigly er svo mikið að hann hefir algert alræðisvald yfir hernum og getur sent hann hvert sem vera skal, án ihlutunar þingsins. Þá má nefna Josef Beck utanrikismálaráðherra, sem gert hefir meira fyrir Pólland út á við en nokkur annar maður. Forseti senatsins er doktor í

læknisfræði, Kwiatkowski að nafni, en hann hefir lengi staðið framarlega í pólskum stjórnámum.

Menn skyldu halda, að Ísland væri litlið þekkt í Póllandi en svo er raunar ekki, og ástæðan er einkum sú, að á pólsku eru til mjög fjöllesnar bækur um Ísland. En höfundur þeirra er Pólverjinn Ferdinand Götel, sem er háskólakennari í sögu í Var-sjá, Hefir hann ritað 3 bækur um Ísland og heitir ein þeirra *Eyjan í Norðurhafinu*, og er prýdd 120 ljósmyndum héðan af landi. Önnur bók Götel's um Ísland heitir *Hjarta íssins* og er í tveim bindum. Götel er einn hinn vinsælasti allra þeirra, sem nú rita pólska tungu og eru bækur þessar afar viðlesnar. Ég hefi einnig allvíða rekist á pólskt almúgafólk, sem veit mikið um Ísland og hefir fróðleik sinn úr bókum Götel's, Götel kom hingað fyrir allmörgum árum og munu fáir eða engir hér hafa vit að deili á honum, en þekking hans á landinu og þjóðinni er afar mikil.

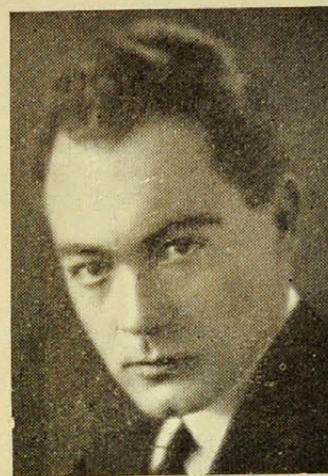
Starf manns eins og próf. Götel hefir geysipýðingu fyrir samband Póllands og Íslands, sem vonandi er að eigi eftir að verða sifellt nánara, því báðar þjóðirnar hafa hvorri annari ýmislegt að færa.

Sigurður Sigurðsson, berklayfirlæknir:

Heilsuvernd

Stutt yfirlit. — Útvarpsræða.

Eg hefi verið beðinn að segja hér nokkur orð um heilsuvernd. Á fáum mínútum er eigi unnt að gera slíku efni nán skil svo vel sé. Mun eg því stikla á aðalatriðunum.

Með heilsuvernd er í stuttu máli átt við allar þær ráðstafanir, er miða í þá átt að halda sem heilbrigðust-um sérhverjum einstakling þjóðfélagsins. Ráðstafanir þær, er til þess eru gerðar eru margvíslegar og mismunandi, þó allar miði þær að því sama. Starfsemin skiptist aðallega í tvennt:

1. Viðhald heilsunnar.
2. Varnir gegn sjúkdómum.

Þróunarsaga starfsemi þessarar á sér þrjú tímabil. Fyrsta tímabilið er talið að hefjist fyrir um 2 öldum, er menn taka að leggja stund á heilsuvernd. Starfsemin beindist í byrjun svo að segja eingöngu gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma svo og sjúkdóma, er áttu rót sína að rekja til vanhírðu og óþrifnaðar. Er í flestum löndum enn í gildi ýms lagafyrir-

mæli frá gömlum tímum, er ganga í þessa átt. Heilbrigðisstjórnir, oft mismunandi vel að sér og áhugasamar, áttu svo að sjá um það í hverju héraði, að lagafyrirmælunum væri fram fylgt.

Annað tímabilið hefst um síðastliðin aldamót, er af áhugasömum einstaklingum í ýmsum löndum, eru stofnuð margskonar félög, er höfðu að markmiði sínu, að vinna gegn útbreiðslu eða jafnvel að fullri útrýmingu vissra sjúkdóma, svo sem t. d. berklaveiki. Með skrifum og erindum var á allan hátt reynt að auka þekkingu manna á sjúkdóminum, eftir því sem unt var. Ennfremur beittu félög þessi sér fyrir því, að komið var á fót rannsóknarstofum, heilsu-hælum og sjúkrahúsum eftir því sem við átti í hvert sinn. Þessi samtök einstaklinganna voru mjög viðtæk og nutu oft á tíðum einnig opinbers styrks. Í flestum löndum var það einkum berklaveikin, er barist var gegn á þennan hátt (berklavarnarfé-

lög stofnuð). En auk þess náði samskonar félagsskapur til þess að vinna gegn ýmsum öðrum sjúkdómum, t. d. kynsjúkdómum, krabbameini, hjartasjúkdómum, blindu og heyrnardeyfu. Ennfremur var eftirlit með skólum mjög aukið og víða komið á fót stofnunum, sem höfðu eftirlit með meðferð ungbarna og ófriskum konum.

Það má fullyrða, að árangur starfsemi þessarar hafi orðið geysi mikill. Þekkingu manna í ýmsum heilbrigðismálum fleygði fram og hreinlæti og þrifnaður jókst. En þrátt fyrir allt virðist svo sem árangur sá, er náðist á þennan hátt, hafi engan veginn verið nægilegur. Og það var öllum ljóst, er við þessi mál fengust, að til annara og betri ráða varð að gripa. Útbreiðsla á þekkingu manna um heilbrigðismál með skrifum, erindum og útvarpi gleymdist fljótt og hitti ef til vill ekki þann rétta. Aftur á mói virtist svo, sem heilbrigðisráð, er gefin voru af læknum beint til einstaklinganna, yrðu happadryggt og kæmu að mestu gagni, hvort sem þeirra var þörf eða eigi á þeim tíma, er þau voru gefin.

Á þriðja og síðasta tímabilinu, sem teljast má að hafizt hafi fyrir fáum árum, hafa því verið teknar upp víðsvegar um lönd, en þó einkum í Vesturheimi, endurteknar rannsóknir á fólki (periodic health examination). Fólk, sem annars kennir sér einskis meins, leitast þá lækni á ákveðnu tímabili í þeim tilgangi einum, að fá úr því skorið, hvort allt sé með felldu með heilsu þeirra. Rannsóknirnar, sem eru framkvæmdar

annaðhvort af einstökum læknum, eða heilum stofnunum, sem eingöngu starfa í því augnamiði, eru yfirgripsmiklar og kostnaðarsamar. Hafa þær því enn sem komið er eigi náð mikilli útbreiðslu, en hafa á seinustu árum eignast ákafa talsmenn, bæði meðal lækna og almennings, er þeirra hafa notið.

Ég gat þess í upphafi, að heiluverndarstarfsemin greindist í tvo aðalþætti:

1. Viðhald heilsunnar.
2. Varnir gegn sjúkdómum.

Skal nú gerð stuttlega grein fyrir þessum aðalatriðum, sem heita má að séu tvinnuð hvort inn í annað:

1. Hraustur og heilbrigður maður, sem gerir sér far um að halda heilsu sinni sem best við, gerir jafnframt líkama sinn ómóttækilegri fyrir sjúkdómum. Hann eykur viðnámsþrótt hans. Aðferðirnar til þess eru margskonar: Skynsamlegt mataræði, reglusemi í hvivetna, hann forðast ofnautnir tóbaks, áfengis og annara eiturflyfja, hann hefur um hönd þrifnað og síðast en ekki sízt tekur hann þátt í íþróttastarfsemi, sem iðkuð er eingöngu með það fyrir augum að stæla líkamann og helst undir eftirliti sérfróðra manna. Á þennan hátt mun hann öðlast sterkan líkama, er veitir öruggt viðnám sjúkdómum, er á hann kunna að herja.

2. Varnir gegn sjúkdómum er annar aðalþáttur heiluverndarinnar. Með sóttvarnarlögum og eftirliti með framkvæmd þeirra, leitast þjóðirnar við að koma í veg fyrir sérhverja farsóttarútbreiðslu. Slikar varnir

eru framkvæmdar með ýmsu móti, en þó einkum einangrun hinna sjúku. Sé um sjúkdóma að ræða, er lengi geta leynzt með mönnum, þannig, að menn séu orðnir veikir, án þess að vita um það sjálfir og jafnvel svo, að smithætta geti stafað frá þeim, þá verður að leita hina sjúku uppi. Eru berklavarnir þar þekktasta dæmið, því að það er þegar alkunnugt, að á byrjunarstigi sjúkdómsins eru einkenni oft svo fá og smá, að sjúklingurinn verður þeirra tæplega var, hugsar að minnsta kosti ekki út í það, að um alvarlegan sjúkdóm geti verið að ræða. Svipað á sér stað um taugaveikina, þar sem sýkilberar geta gengið árum saman, að því er virðist heilbrigðir, og sýkt út frá sér allt af öðru hvoru. Þá eru menn ennfremur varðir gegn næmum sjúkdómum með bólusetningu, er gerir þá ónæma fyrir sjúkdómum, að minnsta kosti um nokkurt skeið (t. d. bóla, tauga-veiki, cholera).

Kynsjúkdómavarnir eru ein grein sóttvarnanna. Hafa þær á síðari árum verið auknar mjög í flestum löndum og skipulagðar sem bezt. Er eigi aðeins leitast við að lækna hina sjúku sem bezt og sem fyrst, heldur jafnframt höfð um hönd margskonar fræðslustarfsemi um það, á hvern hátt megi koma í veg fyrir slíka sjúkdóma. Þá er leit eftir kynsjúkdóma-smitberum einnig þýðingarmikil.

Mjög mismunandi eru framkvæmdir hinna ýmsu þjóða með tilliti til sjúkdómavarnar hinnar tilandi móður og hins unga barns. Er þó hér um að ræða þýðingarmikið

atriði í allri heiluvernd, þar sem **mæðraverndin** er. Konum er nauðsynlegt að lifa sem heilbrigðustu lífi meðan á meðgöngutímanum stendur, neyta fjölbreyttrar fæðu og reyna eigi á sig um of. Ætti sérhver kona, er þannig stendur á fyrir, að vera undir lækniseftirliti. Mætti á þann hátt koma í veg fyrir marga sjúkdóma móður og barns, en þeir geta annars orðið örlagaríkir og haft hinar alvarlegustu afleiðingar í för með sér. **Ungbarnaverndin** byrjar samkvæmt þessu þegar áður en barnið fæðist, en heldur síðan áfram með eftirliti og heilræðum til móður barnsins um meðferð þess. Er starfsemin víða erlendis mjög viðtæk, svo að heita má, að það sé að mestu séð fyrir viðurværi og heilsu barnanna með ýmskonar ráðstöfunum, sbr. ráðleggingarstöðvar um ungbarnavernd, ungbarnaheimili, eftirlit hins opinbera með fæði þeirra o. s. frv.

Barnavernd kemur þar er ungbarnavernd sleppir, og er að ýmsu leyti hið sama um hana að segja. Ber einkum með kostgæfni að sjá börnunum fyrir sem hollustu og margbreytilegustu fæði á uppvaxtarárunum, til þess að forðast ýmsa næringarsjúkdóma, er þá gera annars mjög vart við sig. Er barnið kemur í skóla verður að gæta þess, að það sé eigi haldið neinum sjúkdómi, er öðrum börnum stafi hætta af. Á uppvaxtar- og skólaárum koma og fram ýmsir kvillar hjá börnum, er oftast má koma í veg fyrir það, ef meðferð er hafin í tæka tíð. Má af þeim kvillum nefna tannskemmdir, sjóngalla og hryggskökkju.

Varnir gegn blindu og heyrnardeyfu eru þýðingarmiklar. Blindan er tíð, sem afleiðing ýmissa sjúkdóma, er annaðhvort má lækna eða stemma stigu fyrir, ef lækni er leit að í tæka tíð. Um heyrardeyfu má segja svipað, þó eigi sé hún talin jafn tíð né alvarleg sem blindan. En hvorttveggja, bæði sjón og heyrn, má vernda á ýmsan hátt.

Varnir gegn ýmsum sjúkdómum, svo sem krabbameini, hjarta- og æðasjúkdómum, sykursýki og mörgum fleirum, eru einnig þýðingarmiklar og nokkuð iðkaðar erlendis á síðari árum. En á þessu sviði er meir að ræða um örugga sjúkdómsgreiningu, svo stemma megi stigu fyrir sjúkdóminum eða lækna hann til fulls, heldur en um eiginlegar sjúkdómsvarnir. Hinar eiginlegu orsakir sjúkdóma þessara eru í mörgum tilfellum eigi ennþá kunnar, að minnsta kosti ekki til fulls, en með greiningu sjúkdómsins þegar á byrjunarstiginu má oft á tíðum ráða niðurlögum hans eða halda honum niðri. En til þess að slíkt takist, verða allar rannsóknir að vera mjög nákvæmar. Einnig þarf að framkvæma þær á sérhverjum einstaklingi öðru hvoru. En með því er aftur horfið að þeirri stefnu, sem rutt hefir sér braut hin síðari ár, og getið var um áður, að rannsaka þurfi hvern einstakling við og við í heilsuverndarskyni.

Þá teljast og almennar slysavarnir til heilsuverndar, einnig eftirlit með aðbúnaði verkafólks í verksmiðjum og á öðrum vinnustöðvum, til þess að koma megi í veg fyrir atvinnusjúkdóma.

Mörgum mun verða á að spyrja, hvernig málum þessum muni vera komið hér á landi. Heilsuverndarstarfsemi hefir verið rekin hér um langt skeið, að visu fram yfir s. l. aldamót nær eingöngu sem sóttvarnir, samkvæmt sóttvarnlögum. — Berklavarnalög gengu hér í gildi árið 1903, en voru augin og endurbætt árið 1921, svo sem kunnugt er. — Hjáparstarfsemi hjúkrunarkvennafélagsins Likn í Reykjavík hefir starfað þar síðan 1919 og unnið þarft verk í þágu berklavarna og á síðari árum í mæðra- og ungbarna-vernd. Kynsjúkdómalögin gengu í gildi 1923 og hafa kynsjúkdómavarnir eflzt mjög síðan. Eftirlit og rannsókn á skólabornum mun hafa verið framkvæmt í rúm 20 ár. Og síðustu árin hafa verið gerðar tilraunir í þá átt, að efla heilbrigðisstarfsemi þjóðarinnar með ýmsu móti. Íþróttastarfsemi hefir aukizt, einkum göngu- og skiðaferðir, einnig sund. Þá hefir og verið hafið eftirlit með matvælum og rannsóknarstofnun sett á laggirnar í því augnamiði. Allt þetta er virðing-arverð viðleitni, er miðar í rétta átt. En mjög skortir á, að heilsuvernd þjóðarinnar sé enn sem komið er komin í rétt horf. Það mun t. d. óhætt að fullyrða, að mataræðinu sé að ýmsu leyti ábótavant. Ennþá skortir rannsóknir á notagildi ýmsra íslenzkra fæðutegunda, er mjög eru um hönd hafðar og ýmsar útlendar fæðutegundir eru fluttar inn, án þess að í þeim felist verulegt næringar- eða bætiefnagildi, en aðrar skortir, sem þýðingarmiklar eru, svo sem ýmsa ávexti. Má þannig t. d. geta

þess, að kaffidrykkja er hér mjög mikil, um 6½ kg. af kaffi og kaffibæti árlega á hvert mansbarn landsins og sykurát eitt hið mesta í heimi (ca. 43 kg. á mann árið 1936). Áfengis- og tóbaksnautn landsmanna er einnig mikil, svo að neytt mun vera rúmlega 1 lítra af sterkum drykkjum árlega, miðað við hvert mansbarn og af tóbaki um 1 kg. Þá mun þrifnaði landsmanna ennþá vera í mörgu ábótavant, þó mjög hafi snúizt til hins betra á síðari árum. En margt er það enn, sem betur mætti fara, án þess að miklu sé kostað til. Ég nefni aðeins umgengni utan húss og innan, ýmsra hinna nýrri húsa, er skotið hefir upp á síðari árum, bæði í kaupstöðum og í sveitum. Ennfremur hin mörgu lélegu vatnsból viðsvegar um landið og loks hinn mikla skort viðunandi salerna, nálega hvar sem komið er á landinu.

Sjálfri heilsuverndinni — þ. e. vörnum gegn sjúkdómum, mun eigi svo mjög ábótavant, enda þótt framkvæmdin sé enn mest í höndum einstaklinga en eigi stofnana. Bendir og í þá átt hin lága dánartala þjóðarinnar, en þó einkum ungbarnadauðinn, sem yfirleitt er hér mjög lágur. Eðlilegast virðist, að það framtíðarskipulag komist á hér á landi, að öll heilsuvernd verði falin heilsuverndarstöðvum, en visir þeirra má þegar telja berklavarnarstöðvar þær, sem eru að risa upp í helztu kaupstöðum landsins. Fer ég eigi nánar hér inn á hin margvíslegu störf, er slíkar stöðvar yrðu að izna af hendi, ef leysa ætti öll þau verkefni, er áður er getið. Í sveitum landsins verður heilsuvernd-

arstarfsemin erfiðari. Tel ég að heilsuverndarhjúkrunarkona, er ferðaðist stöðugt um hvert lækniherað og ynni undir stjórn og í nánú sambandi við hvern héraðslækni, gæti unnið geysi þarft verk í þessa átt. — Mun Hjúkrunarkvennafélagið, ýms önnur kvenfélög og barnakennarastétt landsins einnig hafa bent á hina miklu þörf slíkrar heilsuverndarhjúkrunarkonu. Myndi starfsemi hennar mótast af starfsemi hinna ýmsu heilsuverndarstöðva, en þeim bæri vitanlega að hafa alla forystu í starfseminni. Slíkt heilsuverndarfyriðkomulag undir glöggri stjórn heilbrigðisstjórnar tel ég að myndi öðru fremur skapa þrifna, hrausta og langlífa þjóð.

Ógnaröldin á Spáni.

Maður er nefndur Edward Hunter, sem mjög er kunnugur spænskum högum. Eftirfarandi kafli er tekinn úr grein eftir hann í enska ritinu „Coronet“:

„Ég fór til Spánar í byrjun styrjaldarinnar. Blöð andvíg Franco-mönnum voru full af frásögnum um hermdarverk þeirra, en hin blöðin, sem hliðholl eru Franco, létu hátt um illvirki stjórnarliðanna. — Þannig gengu klögumálin sífellt á víxl.

Þegar ég ferðaðist um Aragoniu-héraðið, frétti ég um hræðileg örlög íbúanna í litlu þorpi, þar sem hver einasti íbúi hafði verið stráðrepinn. Í fyrstunni var þorpið í höndum Franco-manna, sem „hréinsudu til“ og drápu alla, sem grundaðir voru um að vera hliðhollir Valencia-stjórninni. En nokkru síðar féll þorpið í hendur stjórnarliðum, sem þá drápu hina sem eftir voru, vegna þess, að þeir töldu þá fascista, þar sem Franco-menn hefðu annars drepið þetta fólk, þegar þorpið var í þeirra höndum.“

André Maurois :

HÚSIÐ

S M Á S A G A!

[André Maurois er nú sá af rithöfundum Frakka, sem víðast er lesinn. Hann hefir ritað fjölda stærri og smærri skáldsagna, auk margra bóka sögulegs efnis, og eru ýmsar þeirra vel þekktar meðal islenskra manna, sem lesa erlendar tungur og má þar nefna bækur hans um Disraeli, enska stjórnámamanninn og um skáldið Shelley (Ariel)].

Fyrir tveimur árum (svo fórust henni orð), þegar eg var mjög lasburða, þá tók eg eftir því að mig dreymdi sama drauminn á hverri nóttu. Mér þótti eg vera á gangi úli í sveit og sá eg þar á lengdar langt en lágrest hús með trjálundi í kring. Til vinstri við húsið var grund, sem var umgirt ösp og þar öspina yfir trén, sem stóðu hinu megin hússins.

Í draumnum fanst mér eg laðast að húsinu og eg gekk í áttina til þess. Inngangurinn lá um hvítleitt hlið, innan við það kom fallega bogadreginn vegur með trjám til beggja hliða en þar voru einnig ógrynni af blómum — vorblómum, sem virtust fölna um leið og eg sleit þau. Þegar eg kom út úr gangveginum var aðeins örskamt til hússins en fyrir framán það var grasbali með aðeins einu fjólubeði.

Húsið sjálft var byggt úr hvítum steini og var með helluþaki. Dyrnar voru úr eik. Mig langaði að komast inn í húsið en enginn ansaði þótt eg

hringdi en þá fannst mér að mér brygði illa við, eg kallaði upp en vaknaði um leið.

Svona var draumurinn, sem mig dreymdi hverja nótt mánuð eftir mánuð. Hann bar fyrir mig svo reglulega að mér var farið að finnast að eg hefði þekt húsið og garðinn frá því eg var barn. Þó vissi eg vel að eg hafði aldrei séð það en nú kom það að mér með ómótstæðilegum krafti, að ég yrði að finna það. Ég keypti eina af þessum litlu bifreiðum og tók að aka út um sveitir til að reyna að finna húsið.

Eg skal ekki verða langorð um þessar ferðir mínar. Eg ók um Normandí, Touraine og fleiri héruð en fann ekkert. Í október kom eg heim til Parísar en um veturinn héldu sömu draumfarirnar áfram og um vorið lagði eg að nýju í sömu leitina.

Dag nokkurn þegar eg var að fara í gegnum dalverpi nálægt Isle de Adam í nágrenni Parísar hrökk eg allt í einu við. Nú fann eg að eg kannadist við mig og það var sama tilfinningin og þegar komið er á stað, sem maður hefir ekki séð lengi. —

Þó eg hefði aldrei áður komið á þessar slóðir þekkti eg landið í einni svipan. Þarna voru trén, grundin og öspin, en það glitti í hús á milli trjáanna. Nú var staðurinn loks fund-

Fyrir opnum tjöldum.

**Ríkisstjórnin er ekki
lýðræðisstjórn.**

Þótt stjórnarflokkarnir þreytist aldrei á því, að hrópa um lýðræði og telja sig verndara þess, þá er stjórnin sjálf ekki lýðræðisstjórn, heldur hefir minni hluta þjóðarinnar að baki sér. Í síðustu kosningum hlutu stjórnarflokkarnir til samans aðeins 43,9% atkvæða, en vegna úreltrar og ranglátrar kjördæmaskipunar fengu þessir minni hluta flokkar meiri hluta á Alþingi.

Þegar Sjálfstæðisflokkurinn bar fram vantraust á ríkisstjórnina á síðasta Alþingi, flutti forsætisráðherrann varnarræðu, þar sem hann viðurkenndi fyllilega minni hluta aðstöðu sína. Hann sagði m. a. í ræðu sinni 4. apríl s. l. a. „ef efnt hefði verið til nýrra kosninga, hefðu ekki verið nokkrar líkur til að Framsóknarflokkurinn ásamt Alþýðuflokknum kæmi til að hafa meiri hluta vald á Alþingi eftir næstu kosningar.“

Með þessu viðurkennir ráðherrann skýrum orðum, að ekki hafi verið efnt til nýrra kosninga vegna þess, að þá hefðu stjórnarflokkarnir orðið í minni hluta. En stjórnin streitist við að sitja, þrátt fyrir slíkar játningar um að hún sé í minni hluta meðal þjóðarinnar, og sé því ekki lýðræðisstjórn.

inn. Eg minntist þess, að heldur neðar en eg var væri stígur heim að húsinu. Það kom heim. Hliðið var á sinum stað, trjágöngin, blómabeðin — allt var eins og eg bjóst við að það væri. Eg fór út úr vagninum, hljóp upp tröppurnar og hringdi dyrabjöllunni.

Eg var mjög hrædd um að enginn kæmi nú til dyra, en hérumbil undir eins kom þjónn út í dyrnar. Hann var dauflegur á svip, gamall og klæddur dökkum lafafrakka. Hann virtist afar hissa er hann sá mig og athugaði mig gaumgæfilega áður en hann talaði.

Mig langar til að biðja yður stórrar bóonar, sagði eg. Eg veit ekki hver er eigandi þessa húss en mér þætti vænt um ef hann vildi lofa mér að skoða það.“

„Húsið er til leigu, frú,“ svaraði þjónninn með hryggðartón, „og ég er hér til að sýna það fólki.“

„Til leigu,“ varð mér að orði, „það vill heppilega til! Hversvegna býr eigandinn ekki í svona fallegu húsi?“

„Hann bjó hér og fólk hans en þau urðu að fara öll vegna þess að það var reimt í húsinu.“

„Reimt! Það er mér sama. Annars hélt eg að draugatrú væri ekki lengur til. — —“

„Eg hefði heldur ekki trúað þessu“, sagði þjónninn, „ef eg hefði ekki séð með eigin augum þessa veru á næturþeli hér í garðinum.“

„Það er einkennilegt,“ sagði eg og reyndi að brosa.

Já, en þér ættuð sist að hlæja að því, sem ég hefi sagt yður, því þér sjálfar eruð þessi vera.

F. G. Tinker.

Loftorusta yfir Teruel.

[Nú, þegar þjóðirnar hafa nýlega sloppið frá þeim ógnum, sem ný heimsstyrjöld hefði búið þeim, er holt að líta á ástandið eins og það er, þar sem ófriður geisar, og athuga hvað það er, sem þar gerist. Þá fyrst rennur það upp fyrir mönnum, hvílik blessun friðurinn er.

Frásögn sú, sem hér fer á eftir, er tekið in úr alveg nýttkominni bók eftir Ameríkumann, sem um nokkurra mánaða skeið gerðist sjálfboðaliði í her Spánarstjórnar. Bókin heitir: „Some still live“, sem vel mætti þýða á íslensku með orðunum: Nokkrir standa þó uppi. F. G. Tinker er óvilhallur, að því er virðist, í allri frásögn sinni. Honum hrýtur aldrei stygðaryrði af vörum til andstæðinganna, en frásögn hans öll er róleg og ástriðulaus, enda virðist hann ekki hafa farið í styrjöldina af pólitískum ástæðum, heldur sem kaldrifjauður hernaðarsérfræðingur, er vildi reyna vígvélar sínar í raunverulegum bardaga].

Hinn 17. apríl varð að okkar „stóra degi“ þarna á Teruel-vígstöðvunum. Þann dag sló í almennan eltingaleik og bardaga og þá sáum við í síðasta sinn óvinaflugvélar á þeim vígstöðvum. Fyrri flug okkar þann dag var atburðalaust, en síðara flugið reyndi heldur en ekki á þolrifin. Mest jafnræði var nú með aðiljum, við vorum 18 en óvinirnir 21. Flugvélar þeirra voru nýjar Heinkel-vélar, gerð ársins 1936, en okkar voru af Boeing P-12 gerð frá árinu 1930.

Flugið var á margan hátt svo athyglisvert, að eg ætla að skýra frá því frá byrjun til enda.

Veður var milt, hlýtt og sól yfir öllu. Ekkert ský sást nokkursstaðar og flestir okkar lágu í skugganum af vængjum flugvélananna. Allt í einu heyrði eg nokkrar þunglamalegar skruggur. Eg stökk á fætur og sá tvo rauða loga glampa yfir aðsetursstað flugstjórnarinnar. Það voru að vörunarmerki! Það tók aðeins fáar sekúndur að spenna á sig fallhlífina, klifra upp í vélina og gangsetja hreyfilinn. Eftir nokkrar sekúndur voru þeir Justo og Magninán, sem voru hliðarmenn mínir í flugvéla fylkinu, komnir á sinn stað og nú var haldið af stað. Eg flaug einu hring yfir vellinum til að gefa þriðju sveitinni tækifæri til að verða samferða og svo hækkuðum við flugið. Vegna bilunar á einni vél, hafði ég aðeins sex til fylgdar.

Eg hafði ekki hugmynd um hvað um væri að vera, en ég stefndi til Teruel með fullum hraða og hækkaði flugið sífellt og vorum við komnir í 13 þúsund feta hæð er þangað kom, en urðum einskis varir. En eftir að eg hafði farið 2 milur framhjá þorpinu, sá eg sprenguvél úr okkar liði, sem kom á mikilli ferð beint á móti okkur. Og það var þá aldrei hraði. Það var auðséð, að bæði vélarnar og viljakraftur þeirra, sem í henni voru, ráku hana áfram. Reykurinn stóð út úr báðum hreyflunum og vélin lækkaði aðeins flugið.

Sjáanlegt var, að þessi sprengjuflugvél hafði lent í einhverju, sem áhöfn hennar var ekki að skapi og að hún mundi því fegin, ef nokkrar árásarflugvélar hjálpuðu henni afturfyrir víglínurnar. Eg breytti því stefnu okkar og við skipuðum okkur í verndarstöðu gagnvart sprengjuflugvélinni. En svo þegar við komum aftur yfir Teruel, þá komu óvinirnir í ljós. Þeir voru í þremur deildum, 7 vélar í hverri, og sú hæsta var í minst 13000 feta hæð, en sú, sem lægra flaug, í 10000 feta hæð. Þriðja deildin var svo sem mitt á milli hinna tveggja.

Um leið og sá sá þennan flota, sá eg líka að vélafylki frá okkur barst hratt að þeirri deild Franco-manna, sem lægst flaug, og fleiri fylgdu á eftir, sem stefndu á þá, sem í miðið var. Sprengjuflugvélin, sem fyrsti kom, var nú úr hættu, svo eg sneri mér við og stefndi á óvinina, sem flugu hratt. Um leið og við snérum okkur, fylkti eg vélunum í mínu fylki til orustu.

Þannig var þá ástatt rétt áður en í bardaga sló. Óvinavélarnar voru eina milu freka sunnan við Teruel, eitt fylki af okkar vélum var um það bil að ráðast á þá óvinina, sem lægst flugu, níu vélar að auki úr okkar liði voru að koma úr suðri og þær sex vélar, sem mér fylgdu, komu úr austri, en morgunsólin var að baki. Eg hygg að óvinirnir hafi ekki komið auga á mitt fylki fyr en of seint var að varast það.

Eg var um það bil tvo þriðjunga úr milu í burtu þegar fyrsta fylkið okkar lenti í bardaga við fyrsta fylki

óvinanna. Það var ákafur bardagi. Aðeins fáar sekúndur liðu áður en 2 af Heinkel-flugvélanum komu bagsandi út úr flugvélahringiðunni. Þær hröpuðu í mörgum hringum til jarðar. Því næst skildist ein af okkar vélum frá, fann augnabliks jafnvægi, snéri sér við og stefndi síðan upp í þröngum boga og rakst beint framán á eina flugvél óvinanna. Þó sólin væri hjört, var þó sprengingin við áreksturinn, er loga sló upp, svo hjört, að í augun skar. Síðan var ekkert annað að sjá en brak, sem datt til jarðar, leyfar af vængjum og hölum, sem þyrluðust til, eins og þegar pappasneplum er hent út um glugga ofarlega í húsi.

Þegar hér var komið, voru þær af okkar vélum, sem úr suðri komu, lentar í bardaga við annað fylki óvinanna og það sem eftir var af því fyrsta. Nú var það þriðja eitt eftir, svo eg beindi mínum vélum að öðru fylkinu ásamt hinum. Eftir þetta skeði margt svo skjótlega, að vart mátti auga á festa. Flest af því, sem maður gerði, var framkvæmt vélrænt, það sem maður sá og athugaði var gert í hita augnabliksins og gleymt er það leið hjá. Þá mynd, sem eg hef af þessum hluta bardagans, sá eg alla í gegn um kikirinn á vélbyssunni minni. En eg set hér fáein- ar athugasemdir, sem eg hripaði niður strax og eg lenti á eftir.

Byrjunaráhlaup okkar gerði að verkum, að orustuskipun óvinanna riðlaðist. Eg rólaði vélinni minni dálítið til, en það var árásarmerkið, og tókst nú návgi milli flugvélananna, sem lentu í þvögu þar sem vélarnar

snérust hver utan um aðra. Hver vél-in eftir aðra barst fyrir kikirinn, í fyrstu aðeins grænar vélar með svörtu auðkenni, sem fengu hver sína hrið úr vélbyssunni, en bráðlega, þegar bardaginn harðnaði, sá eg þar bæði óvinavélar og féлага fyrir og varð nú að gæta þess, að skjóta ekki jafnt á sína eigin menn.

Eg kom auga á græna vél, sem stefndi í áttina til mín og ósjálfrátt stefndi eg til móts við hana. Eg kom fyr í gott færi og hóf skothrið. Óvinurinn komst ekki í færi, eg sá byssuna hans veifast til og reyk þyrlast frá honum, en hann varð aðeins of seinn.

Úr vinstri hlið vélar hans spýttist vatn og svo svartur reykur. Um leið og hann fór framhjá mér lækkaði hann flugið og stefndi til jarðar og svartur en mjóðreginn reykjarlopi stóð aftur úr vélinni. Nú var ekki um hann að hugsa meir. (Eg minnist þess, að mér datt í hug, að ekki væri ófróðlegt að kvikmyndatökum-aður hefði verið nálægur til að taka mynd af þessum bardaga, til þess að eg gæti séð hvernig svona viðureign væri í rauninni, því þátttakandi fær sjálfur aldrei fullt yfirlit yfir bardaga, sem hann er í). Ennþá voru nokkrar Heinkel-vélar innan um okkar flugvélar og aftur var gerð skothrið, fyrst á eina svo á aðra. Eg komst aftur fyrir eina Heinkel-vélina og var rétt við það að komast í færi þegar ein þeirra komst aftur fyrir mig. Til allrar hamingju varð eg hennar var og beygði snögt til vinstri. Þar skall hurð nærri hælum. Annaðhvort var það svo, að Heinkel-

vélin gat ekki elt mig eða kærði sig ekki um það og hélt áfram svo sem hún stefndi.

Eg lit nú í kringum mig og sé mér til hugarléttis, að allt mitt fylki er enn heilt á húfi. Heinkel-vélar eru nú þreyttar af leiknum og stefna niður á við, en okkar vélar fylgja á eftir og skjóta þar til ekki er lengur færi.

Nú fóru hugsanirnar að taka á sig skipulega mynd eftir mesta fátíð. Eg sá að mikið var neðar af okkar vélum, svo eg fylkti minum vélum aftur í 5 þúsund feta hæð. Það var að visu engin nauðsyn, því þær einu sjáanlegu óvinaflugvélar voru tvær vélar, sem voru afkróaðar af fimm rússneskum stjórnarflugvélum í þröngri dalskoru. Þessar flugvélar áttu sín endalok að mér ásjáandi. Þeim voru allar bjargir bannaðar. Dalverpið var umkringft fjöllum, sem voru nægilega há til þess að engin von var undankomu og okkar vélar gátu „klifrað“ hraðar en þær, svo það var ekkert annað fyrir þær að gera, en fljúga um í dalskorunni þangað til þær voru skotnar niður. Þú gætir ekki gefist upp í flugvél, andstæðingurinn gæti ekki vitað, hvort þér væri alvara eða ekki.

Við flugum til og frá um tíma eftir að tvær síðustu vélar höfðu verið skotnar niður og lentum síðan til að hvíla okkur og bíða eftir boðum frá framlinuvörðum okkar. Og það voru heldur en ekki tíðindi, sem við fengum. Fimm Heinkel-vélar höfðu hrapað okkar megin við víglínurnar og þrjár aðrar höfðu sést

Bókapaáttur.

SEX BÆKUR Á EINUM DEGI.

Ísafoldarprentsmiðja, hirðprentsmiðja konungs, er nú umsvifamest allra íslenskra bókaútgefenda og þar situr ekki við umsvifin ein, því að ýmsar beztu bækur síðustu ára eru meðal þeirra, sem þessi útgefandi hefir látið frá sér fara. Sumt af útgáfum prentsmiðjunnar eru stórútgáfur á okkar mælikvarða og má þar benda á útgáfu rita Jónasar Hallgrímssonar og Þjóðhætti Jónasar prests á Hrafnagili. Um daginn var endurreist í nýrri mynd í Reykjavík hin gamla Bókaverzlun Ísafoldar, sem nú heitir Bókaverzlun Ísafoldarprentsmiðju, en þann sama dag gat að lita í gluggum hinnar nýju verzlunar sex nýjar bækur, sem Ísafoldar-

prentsmiðja sendi þann dag á markaðinn. Sex nýjar bækur á einum degi er sjálfsgagt met í íslenskri bókaútgáfu, en talan ein hefir auðvitað litla þýðingu. Hér er ekki um að ræða vöru, sem er metin eftir máli eða magni, heldur er verðmæti þess, sem á pappírinn er skráð, hinn eini mælikvarði á slíka „framleiðslu“.

Sex nýjar bækur á skrifborðið í einu er næstum of mikið til þess að þær verði meltar og metnar til nokkurrar hlýtar, en „Þjóðin“ vill fara nokkrum orðum um hverja af hinum nýju bókum.

Efst í bókastaflanum liggja Úrvalsljóð Benedikts Gröndal, valin af Þorsteini Gíslasyni ritstjóra, en það var síðasta verk þess merka manns, að ganga frá vali þessara ljóða. — Þegar um Gröndal er að ræða, er það óneitanlega nokkuð vandasamt, að „tína gullið úr taði Enníasar“, eins og það gamla rómverska skáld komst að orði, er hann bað vin sinn velja

falla hinumegin. Við töpuðum aðeins þeirri vélinni, sem rakst á eina óvinaflugvélini í byrjun bardagans.

Þessi árekstur ætti skilið að verða skráður í annálum loftbardaganna. Af leyfum flugvélananna tveggja og flugmannanna, sem til jarðar féllu, gátu læknar ráðið, að óvinaflugmaðurinn hafði verið fykisforinginn en stjórnarflugmaðurinn var ungur Spánverji, að nafni Calvo, en hann hafði hlotið skot í hálsinn og hafði aðal hálsæðin skorist í sundur. Hvernig hann flaug rétt fyrir áreksturinn, skýrði vel hvað raun-

verulega hafði skeð. Skotið í hálsinn hafði snöggvast gert hann dofinn og hafði hann þá skilist frá hinum. En er hann kom til sjálfs sín hefir hann séð, að úti var öll lífsvon vegna þess að þó hann hefði af öllum hraða rent sér niður til landingar, þá hefði honum blætt út áður en hann hefði náð landingu. Þess vegna beygði hann upp á við og flaug á þá óvinaflugvélini, sem næst var, áður en hann yrði meðvitundarlaus. Það er ekki annað hægt að segja, en að þetta var hetjulega gert.

(Lausl. þýtt).

hið bezta úr ljóðum sínum. Það er fátt í þessu úrvali Gröndals, sem lesandinn kys burtu, en margt, sem hann saknar. Þannig hlýtur það lengstum að verða um ljóðaúrval, og er fátt við því að segja. Það var orðið nauðsynlegt, að veita almenningi á ný aðgang að ljóðum Gröndals. „Kvæðabók“ hans er löngu ófáanleg, en Gröndal er enn lifandi meðal almennings, en þó einkum fyrir gamansögur sínar og æfisögu, sem eru mjög fjöllesnar og til í nýlegum útgáfum. Á sínum tíma var margt af kveðskap Gröndals, sem þá birtist víða, lítt að alþýðuskapi. Gröndal var heimspekilega menntaður maður, sem flaug í hinum heimspekilegu kvæðum sínum milli Aristotelesar og Hegels og kom víða við á leiðinni. Þessi filosofiski barningur Gröndals, sem margt á þó gott að geyma, er að mestu felldur úr í úrvalinu, en þar eru tekin hin léttari kvæði hans, kveðin um æsku skáldsins og ástir, um Ísland og þess náttúru, sem Gröndal þekkti svo vel.

Úrvalsljóð Gröndals verða án efa viðkeypt eins og þau önnur ljóðasöfn, sem koma út í bókaflökkinum Íslenzk úrvalsljóð, en ljóð Gröndals eru þar hin fimmtu í röðinni.

Eitt orð langar mig til að segja að lokum um þessa útgáfu bókaflökksins „Íslenzk úrvalsljóð“. Band bókaanna, sem annars er mjög snoturt, er nákvæm stæling á útgáfum Gyldendals hins danska á þarlandum ljóðasöfnum. Því var ekki hægt að finna einhvern íslenzkari frágang á þessarar bækur? Bómin gylltu

sem prýða bókarþjóðin, eru dönsk en ekki íslenzk.

Það er langt stökk frá ljóðum Gröndals til bókar eftir **Pétur Sigurðsson**, sem nefnist **Ástalíf**.

Um þetta efni hefir aragrúi bóka verið gefinn út á síðari árum, bæði héraendis og erlendis og er þetta umræðuefni mjög í tísku. Bækur þær, sem birzt hafa hér um ástalíf manna, hafa einkum verið ritaðar frá heilsufræðilegu sjónarmiði og ætlaðar til leiðbeiningar í þeim efnum, en hér kemur bók, þar sem sjáanlega er gengið út frá því, og það ekki alveg með röngu, að nærvera læknis eða heilbrigðisfræðings, sé ekki ófrávikj-enlegt skilyrði fyrir nokkurnveginn hnökralausu ástalífi, en hinsvegar leggur höfundurinn aðaláherzluna á hið siðfræðilega og leggur þar kristindóminn til grundvallar. — Margt gott orð er í bók þessari og er hún vel lesandi þótt það væri ekki fyrir annað en hreinskilni höfundar, sem er mjög áberandi. Pétur Sigurðsson leggur gott til margra mála og orð hans um ástalíf eiga það líka skilið, að vera lesin. Til að gefa nokkra hugmynd um efni bókarinnar set ég hér heiti fyrstu kafla hennar, en þau eru: Ástin, Min eigin reynsla, Undirbúningsárin, Mannsefni, Konuefni og Að vera skotinn eða ástfanginn. Meðferð höfundar á þeim viðfangsefnum, sem þessi kaflaheiti bregða upp, ætla ég ekki að dæma, en vísa öllum til bókarinnar sjálfrar, sem svarar þar skýrt og greinilega fyrir sig, því hispurs-

leysi höfundar og einlægni er mesti kostur bókarinnar.

Sigurður Helgason er maður nefndur, sem hér sendir frá sér þrjár stuttar skáldsögur, sem nefnast: **Og árin líða**. Sigurður er góður frásögu- maður í alþýðustil, tilgerðarlaus, en heldur ekki tilþrifamikill. Sumstaðar bregður fyrir góðlátlegri kýmni, en aldrei fer Sigurður illa með persónur sínar, en leitast við að gera þær skýrar fyrir augum lesandans. Svo virðist, að Sigurður hafi lagt nokkra alúð við athuganir á sálarlífi manna og kemur það víða fram í bókinni, að hann hefir glöggst auga í þeim efnum. Ef það er svo, að ætla megi að Sigurður hafi náð það lengsta, sem hann getur komizt, er ástæða til að ætla, að það séu orsakir, sem eiga sér upptök í þröngu umhverfi og takmarkaðri menntun, sem hefta framför hans, því efniviðurinn er sýnilega góður.

Gegnum lystigarðinn heitir bók, sem nú kemur frá hendi **Guðmundar Danielssonar frá Guttormshaga**. — Hann hefir nú hvílt sig í tvö ár, en tvær bækur komu út eftir hann árin 1935 og 1936, Bræðurnir í Grashaga og Ilmur daganna. Það hlýtur hver að sjá, sem les þessar þrjár bækur höfundarins, að sú síðasta er tvímælalaust bezt gerð. Í því sambandi er vert að minnast á það, að mjög ber nú minna á áhrifum frá Halldóri Kiljan Laxness, sem voru afar augljós í fyrri bókunum. Þó ber enn ofurlítið á tilgerðarlegum og ósmekklefum lýsingum, sem munu

eiga að vera einskonar stílbrellur og gaman getur verið að um stund en menn verða síðan leiðir á. Það er ekki ósvipað og þegar menn eru innan veggja með manni, sem alltaf eru að reyna að kreista úr sér „brandara“. Slikir menn eru leiðigjarnir.

Bók Guðmundar er góð og verður án efa mikið lesin, og þess er óskandi að hann haldi áfram að vaxa sem sjálfstæður listamaður með persónulegan stíl og persónulega meðferð þess viðfangsefnis, sem hann kveður sér hljóðs um.

Neró keisari, eftir Arthur Weigall, er skemmtileg bók og er á íslenzku Magnúsar Storms-ritstjóra, sem er kjarnmikil og svikur hvergi. Höfundurinn leitast við að breyta þeim hugmyndum manna um Neró, sem hafa gert nafn hans að alþjóðlegu hundsnaflni, og telur Neró hafa verið misskilinn og goldið alla tíð haturs hinnar rómversku burgeisastéttar. Það er sannfæring mín, að bókin um Neró verði vinsæl hjá öllum almenningi, því hún er í senn vel rituð, stór-fróðleg og bráðskemtileg aflestrar.

Bombi Bitt, sænska barna- og unglingasagan í þýðingu Helga Hjörvar, þarf ekki langrar umsagnar við. Sagan er alþekkt frá því þýðandinn las hana upp í útvarpinu og var hún mjög vinsæl í þeim flutningi og verður það án efa einnig á prenti.

Ekki er hægt að segja, að íslenzkur bókamarkaður hafi verið fjölskrúðugur upp á síðkastið. Ýmsrar góðar

bækur hafa að vísu komið út, en með hefir flotið hreinasta býsn af allskonar léttmeti, bæði í bundnu máli og óbundnu. Mest af þessu léttmeti hefir að einhverju leyti komið út á vegum höfundanna sjálfra, með hjálp velviljðra manna, sem gerast áskrifendur o. s. frv.

Allskonar hömlur þjaka nú landvort og birtast þær einnig í þeirri mynd, að minna flytzt til landsins af erlendum bókum en áður. Þetta ásamt öðru ætti að vera íslenskum bókaútgefendum hvatning til að gera bókaútgáfuna sem vandaðasta og fjölbreyttasta. Það er ekki hægt að heimta, að bókaútgefendur gefi að jafnaði út sex góðar bækur á einum degi, eins og Ísafoldarprentsmiðja hefir gert nú, en fyr má nú

E.

Fréttir frá félögum Sjálfstæðismanna.

Ný Sjálfstæðisfélög.

Í sumar hafa verið stofnuð allmörg ný Sjálfstæðisfélög. Eru þau á þessum stöðum: Tvö í Eyjafjarðarsýslu: Á Litla-Árskógssandi og Glæsibæjarhreppi. Tvö í Árnessýslu: Selfossi og Eyrarbakka. Á Raufarhöfn í Norður-Þingeyjarsýslu, Bildudal í Barðastrandarsýslu og félag ungra Sjálfstæðismanna í Rangárvallasýslu.

Hitt og þetta.

Í landi blóðhefndanna.

Zogu Albanukonungur, sem eitt sinn var aðeins einn af hinum mörgu ættarhöfðingjum í landi sínu, leggur nú hina mestu áherzlu á, að binda enda á blóðhefndir, sem eru landssíður í Albaníu. Hingað til hefir verið talið rétt að þvo móðganir burt með blóði, en síðan var þess hefnt, sem fyrst féll og svo koll af kalli, þar til stundum, að nær allir karlar í þeim ættum, sem hárust á banaspjót, voru drepnir. Þó gilti sú regla, að enginn má drepa óvin sinn, ef hann er í fylgd með konu. Zogu konungur á sér marga óvini, er svarið hafa þess dýra eiða, að stytta honum aldur. Þegar hann kvæntist, nú fyrir skömmu, gaf hann konu sinni hest, svo að hún gæti fylgst með honum og verið honum jafnframt til verndar, er hann skreppur á hestbak. Það kvað ganga illa að venja Albaníumenn af ósiðum sínum, en nokkuð hefir það bætt ástandið, að dauðarefsing liggur nú við morðum. En oft er erfitt að finna þá seku, sem eiga sér örugg hæli í fjallendum Albaníu. Enskur lögregluáður hefir verið hægri hönd konungsins við tilraunir hans til að afnema hefndirnar.

Skrifstofubákn. Á dögum rússneska keisaradæmisins voru 800 þús. embættismenn í landinu. Á fyrstu árum kommúnistastjórnarinnar komst þessi tala upp í 7½ miljón. Eftir að Lenin breytti um stefnu, kringum árið 1922, og tók upp hina svonefndu N.E.P.-stefnu, lækkaði hann tölu embættismanna niður í 3.700.000. Árið 1930 urðu þeir 5 miljónir, en eru nú, 8 árum síðar, 8 miljónir. Þetta embætta-bákn er það mesta, sem nokkursstaðar hefir þekkt, og heldur án efa lengi því sæti. Gífurlegur fjöldi embætta er annars einkennandi fyrir sósíalísta-stjórnir allsstaðar.

Bernhard Newmann:

Kvennjósnarinn

— Framhaldssaga —

Þið sáuð það í síðasta kafla, að Anna var ekki að tvinóna við það, að grípa til örþrifaráða kvennjósnarans, þegar því var að skipta og nauðsyn krafði. Ungur belgiskur liðsforingi í varðliðinu í Liege varð ofsalega ástfanginn af henni.

Þessi elskhugi hennar fór með henni til margra virkja í nágrenni Liege, — enda fengu menn þar miklu greiðari aðgang en skyldi verið hafa, — og hvernig átti hann að vita það, að saklaus, ung og falleg stúlka gæti haft nokkra hugmynd um leyndardóma virkjanna, eða gæti hagnýtt sér þekkinguna um legu þeirra og löggun. Um það hafði hann enga hugmynd, en Anna vissi hvað hún var að gera. En hún gerði heldur ekki ráð fyrir því, að hjólið heldi áfram að snúast viðstöðulaust og án þess að nokkuð bæri út af. Það kom að henni ótti annað veifið, frá því óhamingjudaginn mikla, er hún og Karl höfðu neyðst til að flýja og lif að leysa, frá járnbrautarstöðinni í Charleville, en ef örlögin sátu á svikráðum við hana gtti hún sökina að vissu leyti.

Það hefði ef til vill verið rétt að geta þess fyr, hvað það var, sem amaði að Önnu, Á hjnum dapurlegu dögum, næstum á eftir dauða Karls, og er hún var í umsjá læknisins, vinar Matthesiusar, hafði hann veitt

henni svefn með því að gefa henni lyf. Af þeim sökum vandist hún á notkun lyfjanna, og aldrei leið sá dagur, að hún gæti fundið frið eða notið hvíldar utan þeirra, eða svo lét hún. Læknirinn, sem bar mikla samúð í brjósti með henni, lét hana fá lyfin, — ef til vill af því að hann trúði henni, og í rauninni sagði hún honum ekki ósatt um liðan sína, og þannig vandist hún að fullu og öllu á notkun eiturlyfjanna.

Anna kunni listina að látast og geta farið svo með þennan breiskleika sinn, að jafnvel elskhugar hennar höfðu ekki hugmynd um hann. Í fyrstu þurfti hún í rauninni ekki á eiturlyfjunum að halda, til þess að skerpa gáfur sínar og at-lygli, en fyrstu afleiðingar eiturlyfjanna urðu þær, að hún tók að tapa minninu, sem hafði verið einstakt. Það rak að því, að hún þurfti að fara að rifja upp fyrir sér hlutina með yfirlegu, til þess að gera sér grein fyrir þeim til hlítar. Einn dag, þegar hún var óvenju sljó, en átti engin lyf til þess að hressa sig á, kom liðsforinginn, — Austin, — og bað hana að koma með sér til virkjanna, þar sem hann átti skyldum að gegna. Þar sem Anna vissi vel hvað sér leið, varð hún að rissa sér til minnis það, sem fyrir augun bæri. Það vissi hún að gæti haft hættu í för með sér, enda varast allir njósnarar slíkt meðan unnt er. Þrátt fyrir það virtist þetta allt vera auðvelt og blátt áfram. Austin myndi kynna kærstuna sína fyrir virkisstjóranum, en hann, sem var í töluverðri fjarlægð við allan kvenlegan yndisleik, —

myndi að sjálfsgöðu fagna henni vel og bjóða hana velkomna. Henni myndi því næst verða fylgt um virkin eins og öðrum, sem rákust þangað inn af hendingu, og svo myndi hún biða í bifreiðinni hans Austins, meðan hann væri að ræða erindi sin við virkisstjórnann. Þá var það hlægilega auðvelt fyrir hana að rissa upp mynd af virkinu, að svo miklu leyti sem hún þurfti og þess vegna tók hún smá vasabók með í tösku sinni. Það var engin ástæða til að ætla það, að elskhugi hennar, eða yfirleitt nokkur sála, færi að fara ofan í töskuna hennar, og um kvöldið gat hún svo komið bókinni fyrir á öruggum stað.

Þegar Austin hafði lokið erindum sínum, stakk hann upp á því, að þau ækju dálítið sér til skemtunar, og það vildi Anna mjög gjarnan. Hún hafði getað aflað sér vitneskju um marga merkilega hluti, og nú var hún ánægð og þakklát elskhuga sínum. Bifreiðin staðnæmdest á hliðargötu á afskekktum stað við rætur Ardennafjallanna, og þar var fegursta umhverfi fyrir elskendur. Að einni stundu liðinni þurftu þau að halda af stað áleiðis til Liege. Meðan hann var að koma bifvélinni í gang, — en þá þurfti að nota sveifina, — tók Anna upp þúrdósina og spegilinn, til þess að laga sig og verða vel útlitandi, en þegar vélin fór í gang, tók vagninn kipp, og taskan, sem legið hafði á hnjám henni, datt á stigþrepið og innihald hennar hvolfdist úr og þar á meðal blöðin, sem hún hafði rissað á sér til minnis.

* * *

Hún greip andann á lofti, og flýtti

sér eins og hún gat út úr bifreiðinni, til þess að tina upp innihald töskunnar. Þegar hún var í þann veginn að ná í miðann, kom vindgustur og þeytti honum út á mörkina við veginn. Austin hljóp til og tindi upp fyrir hana sumt af munum þeim, sem lágu á veginum, meðfram til þess að sýna henni umhyggju sína og alúð. Hann náði í pappirsörk og sá að á henni var hálfriðsað bréf, og því taldi hann sjálfsgötu að ná í hina örkina líka, sem fokið hafði yfir á engið.

„Nei, Austin! Láttu hana eiga sig“, kallaði hún og hafði fullt vald á röddinni, þótt henni væri mikið niðri fyrir. „Það er ekkert, — alls ekkert“, kallaði hún.

„Ég skal ná því samt“, svaraði hann.

„Nei, nei, kom þú nú, Austin. Ég er svöng og vil fá mat. Örkin er einskisvirði. Komdu strax.“

Hann var þegar kominn hálf leið, en þá kom önnur vindhviða og þeytti miðanum lengra, og hann fauk yfir girðinguna, en Austin var nú ekki alveg á því að gefast upp. Hann klifraði yfir gerðið og hvarf á bak við það. Eftir augnablik kom hann aftur í ljós og sagði Önnu, að hann hefði með engu móti getað fundið miðann, og vindurinn hlyti að hafa feykt honum eitthvað langt í burtu, meðan hann var að klifra yfir girðinguna.

Hún fullvissaði hann um, að þetta gerði ekkert til, á örkinni hefðu aðeins verið leiðbeiningar um þrjón, en það var eins og vöðvarnir í kringum hjartað í henni herptust saman.

Slavneska undirvitundin, sem hún hafði erfð frá hinni pólsku langömmu sinni, sagði henni, að hann hefði fundið örkina. Þótt Austin hefði verið ágætasti leikari veraldarinnar hefði hann ekki getað blekt hana. Hann hafði náð í blaðið. Ef það hefði verið einhver annar, hefði það ekki þurft að koma að sök, en hann sem var sjálfur vélfræðingur, og sem hafði verið í virkjunum samtímis henni, hlaut að skilja teikningararnar á blaðinu, og þá vissi hann líka hvað hún hafði fyrir stafni.

Enginn leikstjóri hefði getað gagnrýnt framkomu Önnu. Þótt hún væri full af angist hið innra, hélt hún áfram léttu hjali eins og ekkert hefði í skorist, — en augu hennar ljómuðu að fjöri, — fjöri, sem óttinn knúðu fram.

Hann hló eins og hann var vanur að þvaðrinu í henni og þóttist viss um, að hann hefði töglin og hagldirnar. Þegar hann ók inn á litla markaðstorgið í Louveigne, muldraði hann eitthvað um að hann ætlaði að spyrja lögregluþjón um hvort benzínsala væri í bænum, með því að bifreiðin væri að verða benzínlau. Tveir lögregluþjónar stóðu í einu horni torgsins, og hann stöðvaði bifreiðina í námunda við þá og gekk til þeirra, mjög eðlilega, eins og hann ætlaði að spyrja þá um benzínsöluna. Anna hafði aldrei dáði úr ráðaleysi, frá því er hún gerðist njósnari, og það átti heldur ekki nú fyrir henni að liggja, og nú, þegar hver taug var spennt til hins ítrasta, var hún tilbúin í allt.

Rétt þegar Austin var að nálgast

lögregluþjónana, hafði hún skotið sér yfir í sæti hans við stýrið, — en Austin hafði ekki haft nokkra hugmynd um að hún kunni að stjórna bifreið. Þegar lögregluþjónarnir litu við, með uppmálaða undrun í meinleysislegum andlitunum, sáu þeir Önnu aðeins bregða fyrir, er hún ók fram hjá þeim, og þá var um seinan fyrir þá að hefjast handa.

Hún ók í skyndi í gegnum litla þorpið og í áttina til Ardennafjallanna. Hún varð að fá tíma til þess að hugsa, — hugsa til þess að bjarga sér úr þessari ógnandi klípu, sem hún hafði komist í, og finna út leið til þess að brjótast yfir belgisku landamærin. Á því var enginn vafi, að eftir sárfaar stundir vissi hver einasti lögregluþjón, tollverðir og landamæra-verðir, að njósnari væri í sigti, og því var um að gera að nota rétt þann tíma, sem til umráða var.

Er hún átti skammt farið til Comblain, gafst henni óvænt tækifæri til þess að binda endi á þennan leik. Í Ardennafjöllunum er lögð töliverð stund á svinarækt, og allt í einu þaut gylta fyrir bifreiðina og á eftir henni hélt hópur af grísum, en áður en gyltan var búin að lita við hafði Anna ekið yfir hana, og allir litlu grísirnir stóðu móðurlausir við veginn. Anna hafði verið fljót að átta sig. Framundan lá dalur einn opinn og þar gat engan mann að lita í námunda. Með miklum erfiðismunum tókst Önnu að drasla gyltunni upp í afturrúm bifreiðarinnar, því að gyltan seig allverulega í, og svo ók hún áfram nokkrar mílur með þennan flutning. Anna hafði kynnst þessum lands-

hluta og hún vissi um stað, þar sem hún gat framkvæmt áform sitt. En þegar þangað var komið liðu örfáar mínútur þangað til bifreiðin stóð í björtu báli. Áður hafði hún veft gyltunni í framsætið og stungið hatt-prjóninum sínum inn í eyrað á henni, og á veginum, neðan við glugga bifreiðarinnar, lá annar hanzkinn henni ar, eins og hann hefði dottið út úr bifreiðinni.

Þessi hugmynd Önnu hafði nu sína vankanta, en hún vissi þó vel hvað hún var að fara. Hún reiknaði með því, að fyrstu mennirnir sem kæmu að bifreiðinni rækju augun í brunnið lík í bifreiðinni, og hún þótti ist þess fullviss, að menn færu ekki að athuga það nánar, en Anna þurfti að fá nokkrar stundir til frjálsra umráða, Þeir menn, sem yrðu fyrst varir við bifreiðina, myndu flýta sér og tilkynna þetta hlutaðeigandi yfirvöldum, og rannsóknarlögreglan myndi ekki verða komin á staðinn fyr en eftir nokkrar klukkustundir, en strax og þeir færu að athuga líkið í bifreiðinni myndu þeir uppgötva hvernig þessu væri fyrir komið. Ef allt gekk að óskum ætti hún þá að vera komin út fyrir landamærin, enda bjóst hún við að lögreglan myndi hætta að lýsa eftir henni, er fregnir bærust til hennar um númer bifreiðarinnar og líkið í henni.

Nú fór hún krókaleið áleiðis til Comblain, og hún gætti þess vandlega, að fara ekki fyr en svo inn í bæinn, að hún gæti stigið samstundis upp í lest, sem færi til Liege. Jafnvel þótt lýsingu á henni hefði verið dreift út um landið, þá var hún ekki svo

mjög hrædd við það, með því að hún hafði snúið kápunni sinni við, áður en hún fór inn í borgina. Hún hafði það fyrir fasta venju, að ganga í slíkum kápum, og þótt það væri vel gerlegt fyrir lögregluna að ganga úr skugga um þetta er fuglinn var floginn í hendur þeim, þá mátti gera ráð fyrir að lögreglan væri að svipast um eftir stúlku með ljósgult hár og í sægrænni kápu, ef lýsing hennar væri þangað komin. Hárinu hafði hún komið svo vel fyrir undir hattinum, að það sást ekki, og kápan var orðin dökkblá eða nær því svört. Um leið og hún breytti um klæðnað breytti hún einnig um hegðun, og í stað velklæddu, kátu, djörfu og snarlegu stúlkunnar, sem Austín hafði þekkt, gekk hæglát, ráðsett og virðuleg skólastýra úr sveitinni inn í bæinn og myndugleikinn skein svo út úr henni, að það var fljótséð, að þar var kona á ferð, sem ekki mátti vamm sitt vita.

Ferðin til Liege gekk eins og í sögu, en þar varð hún að skifta um lest, en þá gerði hún skissu, sem hefði getað orðið henni hættuleg. Hingað til höfðu allar áætlanir hennar staðist eftir beztu vonum; bifreiðin með líkinu skaðbrennda hafði fundist, númer bifreiðarinnar sást að visu ekki, en kvenhanskinn hafði fundist og á honum var fangamark hennar. Þar af leiðandi hafði fyrsta fyrirskipanin um handtöku hennar verið afturkölluð. En hún hafði ekki reiknað með því, að meðfram landamærunum var fjöldi smástöðva, sem höfðu ekki beint símasamband, og því tók langan tíma að koma aft-

urkölluminni til þeirra, og það svo langan, að afturköllunin til aðalstöðvanna hafði verið ónýtt að nýju, áður en þær komu boðunum lengra áleiðis. Anna hafði einnig gert ráð fyrir því, að það myndi verða öruggara að fara til Hollands yfir landamærin, frekar en til Þýskalands, en þar skjáltaðist henni. Þótt Austín vissi að hún væri njósnari vissi hann ekki fyrir hvaða þjóð hún rak þá starfsemi, en skipanir höfðu að sjálf-sögðu verið gefnar til allra landamærastöðva, og lögreglan var allstaðar á verði, — jafnvel við frönsku landamærin.

Þessi yfirsjón Önnu hafði næstum orðið henni að falli. Þegar hún ætlaði að fara yfir landamærin, þurfti hún að leggja leið sína um brú eina í nánd við Eysden, en þá komst hún að því að skipanir viðvikjandi handtöku njósnarans höfðu ekki verið afturkallaðar. Þetta uppgötvaði hún með dálitlu kænskubragði, sem hún hafði fundið upp löngu fyr, en aldrei notað nema í draumum sínum.

Áður en hún hætti sér í hendur landamærarvarðarins, beið hún eftir því að einhverjar aðrar stúlkur færu á undan. Svo komu tvær stúlkur gangandi. Þær líktust henni að engu leyti, en önnur þeirra var í grænni kápu. Þegar þær komu að verðinum, sá Anna að hann athugaði gaumgæflega vegabréf þeirra og tók upp blað þar, sem lýsing Önnu var auðsjáanlega rituð á og virti stúlkurnar nákvæmlega fyrir sér, áður en hann lofaði þeim að halda áfram yfir brúna.

Þótt vegabréf hennar væri í stak-

asta lagi, og þótt hún væri nú orðin all ólík því, sem lýsingin á henni myndi vera, vildi hún ekkert eiga á hættu. Hún snéri því við, eins og hún hefði aldrei ætlað sér að fara yfir landamærin og gekk í áttina til þorpsins að nýju. Þar fékk hún sér mat og beið svo þar til myrkríð var skolið á. Henni leið háfilla. Meusefljótið var þarna aðeins tvö hundruð stíkur á breidd, en hinumegin var Holland og fullt öryggi.

* * *

Meuse er all straumhart á þessum slóðum, og þegar dimmt var orðið gekk Anna upp með fljótinu og út úr þorpinu, til þess að athuga stað þar sem hentugast væri að synda yfir fljótið. Þegar hún hafði fundið hann, brá hún sér úr fötunum, batt þau í böggul og steypiti sér í ána.

Annar var ágæt sundkona, og henni tókst að halda fötum sínum ofan við vatnsborðið, en straumurinn var þungur og hana bar af leið í áttina til brúarinnar. Hún tók því það ráð að láta skeika að sköpuðu með fötin, það yrðu alltaf einhver ráð til að þurka þau og því brá hún þeim á bakið og festi þeim með bandinu yfir öxlina. Henni stóð á sama hvernig allt ylti, en hún vildi forðast í lengstu lög að lenda í vandræðum í straumþunganum við brúna hafandi landamæravörðinn yfir höfði sér. Með þessu móti tókst henni að brjótast nokkuð áfram upp í móti straumnum og framundan við hinn árbakkann sá hún grilla í fljóta-báta, sem henni virtust auðir og yfirgefnir. Hún ákvað að reyna að þurka fót sín í einum þeirra og

klæðast þar. Hún var heppin í valinu, með því að í klefanum aftur í bátnum, sem hún valdi sér, logaði eldur í eldavel og brenni var þar einnig til þess að bæta á. Hún skar aði upp eldinn og breiddi klæði sín til þerris en lagði við hlustirnar, ef eitthvað óvænt skyldi bera að höndum. Hún skalf og nötraði af kulda eftir sundið, og því tók hún það ráð að taka traustataki eina af ábreiðum bátseigandans og vefja henni utan um sig.

Loftið í klefanum var þungt og illt og reyklarbrælu lagði frá eldavelinni. Önnu hafði ekki komið dúr á auga í 2 eða 3 nætur, af þeim sökum að hún gat ekki fengið lyfin sín, og þetta hvorutveggja varð þess valdandi, að hún mókti, og þess vegna heyrði hún ekki til bátseigandans, er hann kom um borð. Hún hlaut að hafa sofið, því að Mynheer Nymegen plampaði á járnslægnum vaðstígvélum og hafði engan veginn lágt um sig. Anna hafði setið í myrkrinu, en hann kom með lugt í hendi. Það hefði verið gefandi mikið fyrir að sjá svipinn á honum, er hann sá kvenklæði liggja útbreidd um allan klefann, og enn meir bra honum í brún er Anna vaknaði er ljósið féll á hana, og þaut upp en misti ábreiðuna á gólfið. En er hann hafði rekið upp óp af undrun og hræðslu, varð Mynheer Nymegen skyndilega hljóður og þungur á brúnina. Hann hafði nú vanist ýmsu í veröldinni og hafði margt séð til kvenna, en í slíku ástandi höfðu þær aldrei komið á móti honum.

„Þér eruð undrandi á því að sja

mig svona“, sagði Anna og beigði sig til þess að ná í ábreiðuna.

Mynheer Nymegen gat nú ekki neitað því.

„Þér ætlið að hjálpa mér, — viljið þér gera það?“ spurði Anna.

Mynheer Nymegen stamaði og umlaði eitthvað, sem Anna tók sem viðurkenningu á beiðninni.

„Þér getið ef til vill imyndað yður hver eg muni vera“, hélt Anna áfram.

Um það hafði hann enga hugmynd. Hann var nú ekki sérlega fljótur að átta sig á hlutunum yfirleitt, en þetta ástand gerði hann allveg ruglaðan.

„Eg var heppin að synda til bátsins yðar“, hélt Anna áfram. „Það kallar maður lán að hitta annan eins heiðursmann og yður, og þér skuluð líka fá yðar laun“.

„Laun“, spurði hann, alveg undrandi. „Fæ eg laun?“

„Auðvitað fáið þér það“, sagði Anna. „Þér vitið auðvitað að eg er smyglari. Yður gedjast að sjálfsögðu ekki að þeim atvinnuvegi, en þannig liggur nú í þessu.“

Hún þóttist viss um að þarna hefði hún hitt naglann á höfuðið og að Mynheer Nymegen tæki það ekki sérstaklega hátíðlega, þótt hún stund aði slíka atvinnugrein, með því að flestir fljótabátar á Meuse og Rín hafa nú flutt sitt af hverju milli árbakkanna, en það hafði Mynheer Nymegen nú raunar aldrei gert.

Framh.

Útsölumenn Þjóðarinnar:

Akranes: Óðinn Geirdal.

Árnessýsla: S. Á. Ólafss., Selfossi

Akureyri: Gunnlaugur Jónsson.

Akureyri: Jóhann Thorarensen, Brekkugötu 2.

Borgarnes: Árni Björnsson.

Bolungarvík: Einar Guðfinnsson.

Blönduós: Páll Kolka.

Bildudalur: Jón Maron.

Djúpivogur: Ingimundur Guðm.

Djúpavík: Guðmundur Guðjónss.

Eskifjörður: Ingólfur Fr. Hallgrímsson.

Eyrarbakki: Sigurður Kristjánss.

Fáskrúðsfjörður: Marteinn Þorsteinsson.

Flateyri: Ragnar Thorarensen.

Grindavík: Tómas Snorrason.

Hafnarfjörður: Verzlun Þorvaldar Bjarnasonar.

Hornafjörður: Helgi Guðmundsson, Hoffelli, Nesjum.

Húsavík: Þór Stefánsson.

Hvammstangi: Sigurður Pálmas.

Hólmavík: Kristján Jónsson.

Ísafjörður: Helgi Guðbjartsson.

Keflavík: Sverrir Júlíusson.

Kópasker: Jón Árnason.

Norðfjörður: Verzlun Sigfúsar Sveinssonar.

Ólafsvík: Jón Gíslason.

Patreksfjörður: Friðþjófur Jóhannesson.

Reyðarfjörður: Emil B. Magnúss.

Raufarhöfn: Einar Jónsson.

Sandur: Benedikt Benediktsson.

Stykkishólmur: Sigurður Ágústss.

Stokkseyri: Ásgeir Eiríksson.

Siglufjörður: Baldur Eiríksson.

Sauðárkrókur: Valgarður Blöndal.

Sandgerði: Ólafur Jónsson.

Stöðvarfjörður: Stefán Karlsson.

Seyðisfjörður: Jón Jónasson.

V.-Húnavatnssýsla: Óskar Levi, Ósum.

Þórshöfn: Jón Björnsson.

Þingeyri: Leifur Þorbergsson.

Suðureyri: Þórður Kristjánsson.

S.-Þingeyjarsýsla: Theódór Laxdal, Svalbarðseyri.

Nýtt!

BÍLDUDALS
RÆKJURNAR
ERU

komnar á markaðinn

Fæst í heildsölu hjá Gísla Jónssyni Bárugötu 2,
Reykjavík. Sími 2684.

Nýjar kennslubækur:

Bogi Ólafsson:

KENSLUBÓK Í ENSKU

2. útgáfa breytt. Verð kr. 6,50

ENSK MÁLFRÆÐI — — 3,00

Bogi Ólafsson og Árni Guðnason:

ENSK LESTRARBÓK Verð kr. 10,00

FÁST HJÁ BÓKSÖLUM.

Bókaverslun Sigfúsar Eymundssonar.

Félagsprentsmiðjan h.f.

INGÓFSSTRÆTI — SÍMI 1640 — REYKJAVÍK

Bókaprentun, Bláðaprentun, Tímarítaprentun, Eyðublaða-
og öll önnur smáprentun. — Nótta- (Musik) prentun. — Upp-
hleypling á letri í öllum litum. Stríkun á verslunarbókum og
lausblöðum. — Sigli af öllum gerðum. — Gúmmístimplar. —
Ávalt fyrirleggjandi miklar birgðir af: Prentpappír, Skrifpapp-
ír. Umslögum, Karton, Nafnspjöldum, Þakkarkortum o. fl.

Vandaður frágangur!

Fljót afgreiðsla!

Fullkonnasta prentsmiðja landsins.

ENS OG UNÐAN-
FARIÐ ANNAST ÉG
KAUP OG SÖLU
VERÐBRÉFA OG
FASTEIGNA. —

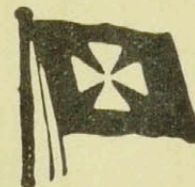
Gardar

Þorsteinsson

hástaréttarmálaflutningsmaður

Vonarstræti 10

Síma 4400 3442.

Sameinada
gufuskipafélagið.

Hagkvæmar ferðir fyrir far-
þega og flutning alt árið með
fyrsta flokks skipi frá Kaup-
mannahöfn til Reykjavíkur, og
þaðan til baka. Einnig til Norð-
urlands fram og aftur frá
Reykjavík.

Skipaafgreiðsla Jes Zimsen
Tryggvagötu. — Sími 3025.

Peir sem gifta sig

kaupa
búsáhöldin
í

EDINBORG

Körfugerðin

Reykjavík. Sími 2165.

selur:

Körfustóla
Borð
Lampa
Bréfaörfur
Þvottakörfur og
Barnavöggur. —

RIO-KAFFI

ávalt fyrirleggjandi.

Ólafur Gíslason & Co. h.f.
Sími 1370.

HOTEL VÍK
REYKJAVÍK

*Þegar þér komið
til Reykjavíkur,
þá líúid og borðið
á Hótel Vik. —*

Ráðningarstofa Reykjavíkurbæjar

Karlmannadeildin: Opín frá kl. 10—12 f. h. og 1—2 e. h. —
Kvennadeildin: Opín frá kl. 2—5 e. h.

Öll aðstoð við ráðningar veitt án kostnaðar fyrir vinnuveitendur
og atvinnuumsækjendur.

Skifti við Ráðningarstofuna sparar atvinnurekendum tíma og
peninga og skapar hinum atvinnulausu ómetanlegt hag-
ræði.

Skíptið við

Ráðningarstofu Reykjavíkurbæjar

Sími: 4966.

SLIPPFÉLAGIÐ Í REYKJAVÍK

Símar: 2309 - 2909 - 3009. Símnafni: Slippen.

Höfum ávalt miklar birgðir af allskonar efni til skipa og
báta, svo sem: Eik, Furu, Teak, Brenni, allskonar Málningar-
vörur, Saum. —

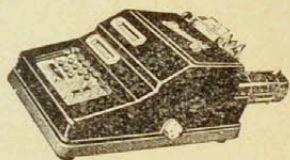
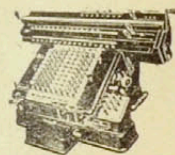
Framkvæmum báta- og skipaaðgerðir. — Smíðum allskonar
báta, stærri og minni.

Pantanir afgreiddar fljótt og nákvæmlega og sendar um allt
land. —

Snúid yður beint til vor með pantanir yðar, og vér munum
gera yður ánægðan.

Eflið innlendan iðnað!

Rheinmetall

**Verksmiðjan
framleiðir
fullkornastar**

Skrifstofuritvélar
Ferðaritvélar
Samlagningavélar 10 teg.
Fjölreiknivélar og
Bókfærsluvélar.

Rheinmetall-umboðið
Jóhann G. Möller,
Ásvallagötu 22 — Sími 1696.

Sími: 1132

Sími: 1132

GEORG & CO.
PAPPAUMBÚÐIR

BARÓNSSTÍG 2

REYKJAVÍK

Framleiðum allar
pappaumbúðir —
smáar sem stór-
ar — úr bestu
efnum. — — — —

Leitið tilboða

Sanngjarnt verð.

Einasta verksmiðjan á Íslandi.

Góð og ódýr byggingarefni.

Timburverzlunin Völundur h.f.

Reykjavík

býður öllum landsmönnum góð timburkaup.

Timburverzlunin selur allt venjulegt timbur. Ennfremur Krossspón, Treetex-veggpiljur, hart Insulite, Oregonpine, Teak og girðingarstólpa. Verzlunin selur einnig sement, saum og þakpappa. —

Trésmiðjan smíðar glugga, hurðir og lista, úr furu, Oregonpine og Teak. Venjulega fyrirleggjandi algengar stærðir og gerðir af gluggum, hurðum, gólfflisum, karmlistum (geriktum) og loftlistum. Ennfremur niðursagað efni í hrifuhöusa, hrífusköft og orf. — Fullkornasta timburþurkun. Kaupið gott efni og góða vinnu. Þegar húsin fara að eldast, mun koma í ljós, að það margborgar sig.

Stærsta timburverzlun og trésmiðja landsins.

Símnafni: Völundur.

**Efnalaug
Reykjavíkur**

Hreinsum og litum allskonar
fatnað með nýttisku vélum og
bestu efnum. — Komið þang-
að, sem skilyrðin eru bezt og
reynslan mest. Biðjið um upp-
lýsingar.

Fyrirspurnum svarað greiðlega.

Argreitt um land allt með póst-
kröfu, fljótt og vel.

**ALLIR BIÐJA UM
SIRIUS súkkulaði.**

**ERGO
KONSUM
FÁNA
3444
RJÓMA
ORANGE
SUCCES**

Lýsissamlag Íslenskra botnvörpunga

Símar 3616, 3428. Reykjavík.
Símnafni: Lýsissamlag.

*Fyrsta og stærsta
kaldhreinsunar-
stöð á Íslandi*

Lýsissamlagið selur lyfsölum,
kaupmönnum og kaupfélögum
fyrsta flokks kaldhreinsað með-
alalýsi, sem er framleitt við
bestu skilyrði.

EKKERT KAFFI
ER SVO GOTT AÐ

BÆTI ÞAÐ EKKI.

Málflutningsskrifstofa

*Pétur Magnússon
Einar B. Guðmundsson
Guðlaugur Þorláksson*

Símar 3602, 3202, 2002.
Símnafni Ísbjörn.

„HUSKVARNA“

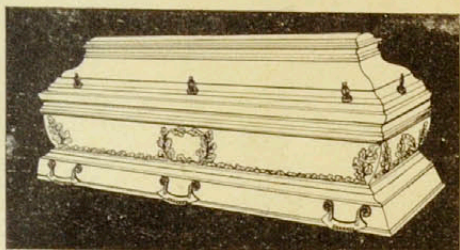
KJÖT- OG BEINAKVARN-
IR FYRIR REFABÚ

2 stærðir jafnan fyrirbyggjandi.

UMBOD:

ÞÓRÐUR SVEINSSON & CO. h.f.
REYKJAVÍK

Eyvindur Árnason

Laufásv. 52 Sími 3485

Líkkistur altaf tilbúna af öllum gerðum og mismunandi verði, hvítar, svartar og eikarmálaðar, með og án zinkkistu. — Fóðraðar og ófóðraðar. —

Líkkistuskraut. - Útvegar legsteina.

Smíðar allskonar húsgögn.

**SELJUM ALTAF
BEZTA OG ODÝRASTA ELDSNEYTIÐ**

Látið oss leiðbeina yð-
ur um meðferð elds-
neytis og hitunartækja.
Það sparar kolin!

0120 0120
H KOL SALT

VÍSIR

Ritstjóri: Kristján Guðlaugsson.

**ER ELSTA
BESTA
ODÝRASTA DAGBLAÐIÐ**

VÍSIR kemur út alla daga vikunnar. Sunnudagsblaðið flytur fróðlegar og skemtilegar greinar og sögur, auk fjölda mynda.

VÍSIR birtir samdægurs fréttir af öllum aðal viðburðum innanlands og utan, frá eigin fréttariturum.

VÍSIR er ódýrasta dagblaðið, að eins 2 krónur á mánuði hvert á land sem er.

VÍSIR er elsta dagblaðið og þar af leiðandi besta auglýsingablaðið.

AFGREIÐSLA: Hverfisgötu 12, (Inngangur frá Ingólfsstræti).
Sími 3400. — Ritstjórn, sími 4578.
Auglýsingastjóri, sími 2834 og 5377.

ÚTVARPSVIÐGERÐARSTOFA
OTTO B. ARNAR

(Hafnarstræti 19, sími 2799, Reykjaví)

annast allar viðgerðir á útlarpstækjum og öðrum
 þesskonar tækjum. —

Fullkomin vinustofa og góðir starfskraftar.

Fljót afgreiðsla. — Sanngjarnt verð.

— Nær 15 ára reynsla. —

— Styðjið einstaklingsframtakið með viðskiftum. —

Kaupmenn!

Eins oð að undan-
 förnu erum vér vel byrgir af
 leikföngum og öðrum vörum
 til JÓLAGJAFNA. —

SKÚLI
 JÓHANSSON & CO.

Stálhnefinn

er besta sá-
 an fyrir hand-
 verksmenn
 og iðnaðar-
 menn. —

Heildsölubirgðir:

SKÚLI
 JÓHANSSON & CO.

Ég
 verðla
 líka
 við

Liverpool

50 auru
 dós in

Glacier-sjóla
 er sælgæti ofan á brauð -

Niðursuðuverksmiðja S. í. F.

Lindargötu 22 — Sími 5424